

tack ska skrivas till Arbetarrörelsens kulturfond samt

**ARBETARRÖRELSENS
KULTURFOND**

Teckningar: Cecilia Torudd

FÖRLAGET TRE HÖRN

©Text: respektive författare

© Teckningar Cecilia Torudd

© Foto, omslag Eva Gustafsson Sonnevi
sid. 8 ?

Form: Gallie Eng

Tryck: APEC Tryck och Förlag, Spånga 2019 (?)

ISBN 978-91-637-5317-6

Innehåll

Marianne Eriksson Så började vi 5	Eva Jardling Moment 22
Gertie Lux Tantlimericksmix 7	Eva Gustafsson Sonnevi Fattigdomsgränsen
Eva Gustafsson Sonnevi Polemik på Mynttorget 8	Gertie Lux Utslättad tid
Marianne Eriksson Att bli tant– en lång process	Marianne Ramström Vad är en pensionär?
Eili Hirdman Mitt liv som tant	Mette Holck Det var många som varnade
Eva-Marie Christerson Pensionärsliv	Marie Monvall Tanter
Helena Tepponnen Det var inte mitt fel. Eller...?	Berit Qvarnström Tantigt
Marie.-Louise Lorentzon På bänken	Inger Stark Livet som fattigpensionär
Mia Stubbendorff JAHA	Birgitta Sevefjord Jag är en tillgång
Mia Stebbendorff Minnet	Zeliha Dagli Att vara förortsfeminist
Eili Hirdman Tantpoesi	Eeva-Maria Ljungvall Livets efterrätt
Eili Hirdman Betraktelse	Brit Rundgren Gammal för första gången
Gertie Lux Utsikt över Flempan	Gertie Lux Häxrap
Rosy Bonk Fattigpensionär	Elisabeth Löfvander Gammal tant behöver större slant
	Omslagets baksida: Gertie Lux: Tantsången

Så började vi

Idén att skapa en tantpatrull föddes på försommaren 2014. PRO hade under våren kommit med en rapport om det ökande antalet fattigpensionärer i landet och då

Marianne Eriksson

Gertie Lux

Tantlimericksmix

Tantpatrullen vid Slottet
bekämpar det urgamla brottet
att kvinnornas kön
ger urusel lön,
allt enligt det manliga måttet.

Tantpatrullen i parken
för kamp mot det liv, där en stark en
är den som med snopp
får lönen på topp.
Snart avsnoppar de patriarken!

Alla med hög lön i staden,
som minglar på mansmullsestraden,
förlorar sin roll,
och potensen blir noll,
när tanterna river fasaden.

Skåla för dessa drabanter,
de okuvligt kämpande tanter
som aldrig ger upp
i sin sjungande trupp –
de är rättvisans sanna garantier!

Eva Gustafsson Sonnevi

Polemik på Mynttorget

På torsdagar demonstrerar Tantpatrullen på Mynttorget i Stockholm. Vår banderoll med budskap om ett nytt pensionssystem finns alltid med och vi delar ut flygblad, ropar slagord och sjunger.

För det mesta möts vi av positiva kommentarer, tecken på medhåll genom "tummen upp" och andra sympatihandlingar. Många stannar till en stund och pratar. En del kvinnor kommer med i vår demonstration nästa gång och blir medlemmar i Tantpatrullen. Media har visat stort intresse genom reportage med intervjuer.

Men alla håller inte med. En del ogillar dessutom att gamla tanter ropar, skanderar och bär sig åt. Då kan det låta så här:

- Gammal tant behöver större slant!
- *Förskräckligt vad dom skriker och tjatar utanför riksdagen, de där tanterna!*
- Vad ska vi göra? Höja pensionen!
- *Vi har ett bra pensionssystem! Skaffa en bra lön bara och arbeta länge!*
- Hundratals tusen pensionerade svenska kvinnor lever under EUs fattigdomsgräns!
- *Svenska pensionärer är rika. Åtta av tio pensionärer reser ofta utomlands.*
- Tanter behöver mera klöver!
- *Hur ska vi få tyst på tanterna? Pensionerna får inte bli en valfråga.*
- Pensionerna ska höjas, aldrig ger vi upp!
- *Vi ger dem 600 kronor så håller dom nog käften.*
- Allt fler pensionärer är hemlösa!
- *Lika för alla: alla pensionärer får 600 kronor. Det blir rättvist!*
- Gammal tant behöver större slant!
- *Spara pengar för sjutton!*
- Skapa ett nytt rättvist pensionssystem!

Marianne Eriksson

Att bli tant en – lång process

Tioårsdagen markeras av omgivningen som en viktig bemärkelsedag. Jag fick en silverfemma.

Vid tjugo kom första barnet. Vid trettio kom det andra. Vid fyrtio fick jag lov att skaffa glasögon och vid femtio började klimakteriet. Ytterligare tio år så var artrosen ett faktum i både ländrygg och nacke. Kan vid sextiofem konstatera att den fotvård som en ibland unnade sig nu är nåt en måste ha. Tånaglarna låter sig inte klippas hur lätt som helst och valkarna kring midjan har tydligen kommit för att stanna.

Håret på blygden har glesnat betänkligt och har istället flyttat upp på hakan och blodtrycksmedicinen är antagligen bara början innan det blir dags att skaffa dosett. Om jag förstår min kvartersläkare rätt.

Det är dags att ansöka om pension. För det är inte något som kommer automatiskt. En tar kontakt med pensionsmyndigheten minst tre månader innan och de sänder en blankett, som nogsamt ska fyllas i. Det är då en märker att en har levt länge. Jag började arbeta när jag var sexton.

En ska komma ihåg vartenda jobb och arbetsgivare en har haft. Självklart gör jag inte det, utan missar några. Sinnet rinner på och jag undrar varför inte skattemyndigheten, som fått in allt (hoppas jag) genom åren, inte kunde ha lagrat de uppgifterna.

Sen börjar nagelbitandet. Hur mycket kommer jag att få? Att leva av? De orangea kuverten, som årligt ramlat in har ju bara visat en prognos. Ett tag faller jag ner i förtvivlans djup. Jo, jag kan

sälja lägenheten, en liten HSB i attraktivt område men vart ska jag sen ta vägen?

Matematik har aldrig varit mitt starka ämne men när jag räknat färdigt verkar det som om jag landar på ett överlevnadsmässigt be-
lopp. Jag går och köper en flaska riktig champagne och ringer in
sonen för att hjälpa mig att fira. Han hjälper mig med annat också.

Jag funderar över RUT. När jag för två år sedan putsade fönster
och höll på att ramla ut från fjärde våningen, ringde jag ett företag,
som jag visste hade kollektivavtal, och beställde fönsterputs. Nåt
som tanter ogillar å det värsta är nämligen skitiga fönster, när vår-
solen tittar fram. Om en nu behöver hjälp med såna saker är det ju
helt korkat med stora, dyra system. Som RUT. Kan det inte finnas en
liten rut? Artros känns när en ska "damm samla". Fast om jag inte
behövde fixa nya brillor för att synen förändras, så skulle jag ju inte
se dem, tussarna. Förstås.

Jag har aldrig gillat att gå till tandläkaren. Antagligen bottnar det
i skoltandläkarna på 50- och 60-tal som gav skäl för öknamnet "berg-
sprängare". Deras idoga borrhande och fyllande med amalgam får en
sota för när de gamla plomberna ramlar ur. Det är inte bara så att ens
ringa längd krymper, det gör mycket annat i ens kropp också. Kåkar
till exempel. Redan entréavgiften till en tandläkare idag kan få vilken
liten tan som helst att vilja lägga pengarna på nåt annat. Presenter till
barnbarnen till exempel.

Apropå barnbarn. Jag har
fyra stycken som jag självklart
vill kunna ge julklappar, födelse-
dagspresenter och påskägg men
idag är vi väääldigt långt borta
från deras önskelistor från den
silverfemman, som jag fick på
min tioårsdag, när de ska firas.

Eili Hirdman

Mitt liv som tant och vad som hände dessförinnan

Nu har jag varit pensionär i tio år och njuter av det underbara, fortfarande, att inte behöva rusa iväg på morgonen, iväg till tunnelbana och buss eller pendel! Och det fantastiska i att varje månad få en inbetalning på mitt konto – utan att jag lyfter ett finger. Inte någon stor summa precis, men en stadig. Det lugnar min oroliga själ, jag vet vad jag har, jag vet att pengarna kommer, vad som än må hända.

Jag skulle inte klara mig på min lilla pension speciellt länge utan att dra ner på det mesta av vad som egentligen borde ingå i en människas liv – nåt restaurangbesök då och då, en teater- eller bioföreställning ibland, nya kläder, någon resa. Men vi är två om vardagen, om hyran, om matutgifterna och allt det andra som tillkommer! Jag vet att höjden av lycka ska vara att klara sig själv, att ensam klara finanserna. Så ska det helt klart vara. Men, i att dela livet, så här på sluttampen, med någon du trivs med, någon du har kär och dessutom få "hjälp med" att klara allt som kostar i vårt penningssamhälle tack vare att dela – det är inte dumt. Ingen förfärande ensamhet står och gapar bakom dörren. Jag finns i en annans liv.

Man kan vara genusskadad – man, mest kvinnor, förstås! En tillbakablick i mitt liv visar helt klart hur det har varit: den första spirande tanken, "hur blir livet?" och fantasin om en stor familj, sex barn, ett bra jobb, präst (utan att vara vare sig döpt eller konfirmerad eller med i nån kyrka. . .) eller advokat, möjligtvis lärare

och ett stort, välkomnande hus på landet – och så nån man i bakgrunden.

I väg till London som au pair, drömmar om att bli flygvärdinna, något slags flytande tillstånd. Hem till Stockholm och studier i engelska och en olycklig kärlek. Avbrott. Mamma och pappa tar hand om min sorgsna själ och fixar jobb som vikarie i en skola på landet. Sjuksköterska kan jag bli, nyttiga lärdomar och ett omvårdande liv, ett kall, till och med. Lite nunneaktigt. Så jag började på Röda korset i Stockholm och fick också någonstans att bo.

Nej, jag blev aldrig någon sjuksköterska eller flygvärdinna eller präst, jag drog till Indien över Grekland, Turkiet, Iran och Pakistan – med min kärlek som jag träffat på Rhodos, Lindos, två år tidigare. Vi hade brevväxlat ett tag och det behövdes inte mycket för att få mig att släppa allt och säga till systrarna på Röda Korset att "jag ska följa med en familj till Indien och passa deras barn". . .

Så småningom tillbaka till "verkligheten" och det blev Köln. Oroliga 60-talet. Vi ockuperade samlingsrummet på lärarhögskolan och gjorde om det till daghem. Studenter ska ju inte ha barn, men se, det hade flera av oss! Och vad skulle lärarna på en högskola för utbildning av just lärare säga om att ha barn i huset? Jag fick ställa upp med att berätta om det fantastiska Sverige som hade något som kallades för social(istisk) marknadsekonomi. Hur hade vi lyckats med det? Att alla barn gick i en enhetsskola och i varje klassrum fanns det en TV-apparat som också sände utbildningsfilmer. Föregångslandet.

Min uppsats i historia/sociologi skulle handla om en jämförelse mellan Sverige och Tyskland (väst) när det gällde kvinnoemancipation, gammalt ord, visst, men hur jag än letade i biblioteken hittade jag ingen relevant litteratur.

Min man som kom från djupaste Sachsen, Karl-Marx-Stadt eller Chemnitz, var en orolig konstnärssjäl, han stod inte ut med "tvångsabetet" i Förbundsrepubliken, förstod inte heller mitt politiska engagemang, och vi resonerade. Sen packade vi allt och med vår då fyraåriga dotter gav vi oss av till drömlandet Grekland, drömland i bemärkelsen det enkla livet, solen öarna, havet. Det var ju juntatider, mina studiekamrater förstod inte...

Tillbaka till Tyskland, kanske till Sverige? En dag är pengarna slut, avgörandet inne. Med två barn och knappt något bagage tog jag mig landvägen upp genom Europa för att börja om i ett Sverige som, enligt min pappa, nu var vänster och annorlunda, det var mitten på 70-talet.

Vi fick bo hos min syster, en varm, solig sommar. Snälla "socialtanter" hjälpte mig med pengar. Jag sa att jag inte visste var min man var, och jag hade ju två barn att ta hand om. Vem var jag?, "vad gjorde du sist när du bodde i Sverige?", jo, jag pluggade. En liten studentlägenhet i Kungshamra fick vi, jag kände mig fri! Även om han dök upp runt hörnet några veckor senare, just när jag var på väg mot tvättstugan, och ville ha kaffe och mat

– frihetskänslan fanns kvar.

Grupp Åtta startade en lokalavdelning i Kungshamra och vi hade möten hos varandra, sålde Kvinnobulletinen och gick på repskapsmöten. Barnomsorgen var inte utbyggd. Vi ockuperade studiecellerna, rum som skulle användas för studier i lugn och ro, och öppnade ett eget dagis. Daghemmet Björnen. Vi turades om med matlagning och passning och anställde en manlig "fröken". Kommunen, Solna,

grep sedan in och det blev ett så kallat trefamiljssystem som tog över, dvs en familj ställde upp med sin lägenhet som daghem och kommunen betalade den anställde/a och maten, nästa vecka familj nummer två och sedan den tredje familjen. Och så från början igen. Sen blev det tillökning i familjen och vi flyttade till Lappis, Lappkärrsberget, till en större lägenhet.

Jag läste om engelskan, och läste också tyska, för att få papper på vad jag kunde (inte särskilt roligt) och så, efter att också ha gått en AMS-kurs med stenografi och maskinskrivning för att bli korrespondent (!), gjordes lärarutbildningen om och jag kom in på ämneslärarlinjen. Lite trött på språk valde jag också samhällskunskap. Samtidigt var det röda Lappis ett multikulturellt samhälle, här fanns greker, chilener och senare iranier men också norrbottningar, smålänningar, stockholmare och andra unga människor som inte hade någon rik familj som ordnat bostad åt dem under studietiden.

LOM, Lappkärrsbergets Områdesförening, var ett slags hyresgästförening, som hyrde ut lokaler, gav ut en tidning och ordnade möten. Snart vald till ordförande fick jag svara Svenska Kyrkan, som ville ha en studiecirkel, att nej, det passar inte här, Expressen, att nej, skriv inte om BSS, Bevara Sverige Svenskt, det gör inte att de slutar klottra sina budskap på våra väggar, ge dem inte den uppmärksamheten! Och EAP som ville hyra vår gemensamma lokal, Hotellhallen...

Det är slutet av 1970-talet, skinheads och Bovver boots. Olika vänstergrupper tävlade om uppmärksamhet, trotskisterna, Kaf:arna var stora, Kplm och VPK, maoister och syndikalister, grekiska KKE och inrikesvarianten Rigas Feraios – inte konstigt att bli engagerad i något av dem.

Vi reste till DDR, vi tillbringade sommarloven i Grekland och

jag gick med i VPK. Lappis tillhörde Östermalm, följdriktigt hamnade jag i VPK Östermalm-Värtan, utan att ha någon som helst anknytning till vare sig Östermalm eller Värtan. Barnen gick i Engelbrekt respektive Johannesskolan och fick åka buss dit. Min äldsta, min dotter, hamnade i Östra Real och fick känna sig annorlunda och utanför i tre år. Vi flyttade till Aspudden, studietiden var slut, nytt barn på väg och till slut också en svensk lärarexamen!

Helt otroligt, men det blev tjugotre år i Aspudden. Jag har aldrig bott så länge någonstans i hela mitt liv. Från det att jag väntade mitt fjärde barn 1983 till dess att jag gick i pension 2006. Som en röd tråd har det varit boende i Allmännyttan, i Stockholms hem: Lilla Essingen, Tunnlandsvägen, Hökarängen, Aspudden och nu på Högbergsbacken. Och så livet däremellan! London, Köln och den lilla ön Astypalea i Grekland. Min man dog 1997, 59 år gammal och jag hade Aspudden, jobbet och min yngste son som en trygghet i nästan tio år till. Alla reagerar olika vid en närståendes död – för mig var det en lisa att inte förändra, på ett sätt kanske att väldigt långsamt acceptera att han var borta för alltid.

Och ja, det här med "tant". Det känns väldigt bra att vara tant, en klart positiv identitet när de andra jag har haft genom åren allt eftersom försvunnit: fru, mamma, lärare, änka ... Farmor och mormor och till och med mormorsmor kan jag också betitla mig, men tanten står för sig! En kvinna som tar plats på ett respektfullt sätt, som vet vad hon vill och tar för sig av livet så gott hon kan. Och där är jag nu, tillsammans med andra tanter är vi en stor grupp i samhället som hörs och syns. Tant är något du blir med tiden, en tant har erfarenhet och är klok.

Leve alla tanter!

Eva-Marie Christerson

Pensionärliv

Du jag har lite bråttom måste hinna till ... Ja! – så kul att ses. Vi måste träffas någon gång, på riktigt, ordentligt ... visst ... måste springa – tankarna går ...

Men det är ju likadant nu, mer än 50 år senare, fast vi använder ej ordet bråttom, utan i stället, känner mej så stressad. Stress är ordet vi använder sedan decennier – vi är alltså lika stressade idag, som då, förr.

Hinner ej hälften av vad jag vill – fast med den skillnaden att jag nu kan skippa Qi gongen. Och ligga kvar i sängen om det inte är ett viktigt möte, för det är inte jobbet jag måste till. Det är frivilligt idag – inte 150 elever som väntar på två olika ställen.

Ändå jagar jag nu gatan fram – vill ej missa, nu när jag tagit mej upp, klätt på mig, frukosterat. Detta stressande sitter kvar i ryggmärgen – vill/måste klara av att prestera.

Ännu en gigantisk skillnad! Kan inte kravla mig upp utan att vara någorlunda värfri, vilket tar lång tid. Ibland fungerar inte pillren alls och jag ligger kvar och lyssnar på P1. Endast tre – fyra eftermiddagar per vecka är jag uppe och ute.

Som högriskpatient med grav osteoporos på grund av kvicksilver i tänderna enligt många forskare. Kviksilver i amalgamet är ej stabilt i tänderna, utan går ut i kroppen och speciellt i skelettet. Kviksilver, vilket hörs på namnet! Vid varje borstning går en viss mängd upp i hjärnan.

Numera är det mer känt att det är bättre bända bort fyllningarna. Hade själv fått cirka 70 fyllningar under årens lopp. Från nio års ålder byttes fyllningarna ut och blev allt större.

Blev fumlig i händerna. Stämbanden och pianospelandet fastnade på en låg nivå. Sedan följde mångåriga saneringar som jag och hundratusentals människor gjort och fortfarande kämpar med, eftersom det mörkas effektivt. Vilken enorm skandal detta är!

Skulle kunna skriva sida upp och sida ner om detta. Vi i Sverige är värst i världen med osteoporos- och HGFörgiftning. Vi hade under 80-90-talen flest tandläkare per capita och tandläkarna hade mycket rymliga samveten ... Nog om detta.

Brukar säga att jag lever ett reducerat liv och sitter mera stilla än jag gillar, men orkar mindre nu.

Började teckna kroki och måla, som jag aldrig gjort sen barnsben, då jag ju har jobbat med musik i mitt arbetsliv.

Att gå på öppen kroki, kunna komma när man kan och vill är fenomenalt inspirerande. I konstnärshuset sitter vi där i tystnaden och den kompakta koncentrationen, hörande raspande av pennor – helt magiskt.

Mitt liv är väldigt innehållsrikt, och varierat, så har det alltid varit. Exempelvis har jag rest till många länder för kurser och utbildningar av alla slag – har alltid betalat ur egen ficka. Redan som tonåring arbetade jagå Ersta sjukhus eller syster Margaretas sjukhus i 12-timmarsskift, från 7–19 och från 19–7, för att betala hemma. Senare med studielån, betalade jag för mat och husrum.

Diskade på tåg i åtta år på helger och lov och stundtals skolkade jag. Fick se den största delen av vårt långa land då vi reste till Östersund-Malmö-Göteborg-Helsingborg och fick betalt med tre kronor per timme. En både rolig och jobbig flytt för att komma hemifrån. Som lägst stående i hierarkin hade vi gröna rockar (de andra hade vita). Att stå under hela resan skakandes i rök och sherrydoft – många vilka jobbat i 35 år – hade ofta en sherryflaska i handväskan, som gav en inblick i mångas liv, det var väl där min medvetenhet växte.

Det var inte så stor skillnad i solidaritet när vi, hela restauranggänget, tog färjan till Helsingör. Då fanns ej några skrankor mellan klasser – östermalmsnubbar, hovmästare och vi övriga – alla var ett samfällt gäng.

Går nu på föredrag på bland annat ABF så ofta jag kan – utrikespolitik intresserar mej. Så spelar jag gärna duetter med någon, gillar även jazz, fridans, mim och även sällskapsdans. Läser gör jag och har för många tidskrifter som ligger och väntar på att bli lästa. Kort sagt, en kulturtant, med vänner som decimeras mer och mer.

Helena Tepponen

Det var inte mitt fel! Eller ... ?

Eller: Mina karriärsteg mot livet som fattigpensionär

Det sägs att unga människor inte tänker på sin framtid, på yrkeslivet, på pensionen samt på andra tråkiga saker. Så ja, klart det var mitt eget fel. Eller... ? Nej, nu blev det fel. Jag tänkte på min egen framtid och slutade studera sociologi. Valde istället samma yrkesbana som min far, som var fartygstekniker. Det skulle ju uppstå brist på fartygstekniker, yrket var inte populärt och pensionsavgångarna var stora. Och för mig har det alltid varit mitt drömyrke.

Så visst var det mitt fel. Hade jag stannat kvar inom sociologin, så hade jag förmodligen fått en bana som tjänsteman inom socialtjänsten i mitt forna födelseland. Och en bra pension i det landet.

Men varför trodde jag att det skulle vara möjligt för en kvinna att få jobb till sjöss? Nej, det gick ju inte. Och visst var det mitt fel att jag trodde att det rädde jämlikhet, åtminstone i Sverige, om inte i mitt eget land. Återigen fel – ingen jämlikhet, vare sig mellan könen eller mellan inlands- och utlandsfödda.

Men skam åt den som ger sig, så jag fick välja landbacken istället och utbildade mig till drifttekniker. Det skulle ge en bra lön, sade alla. Fel igen – när skall jag lära mig att inte tro på dom andra? Så visst var det mitt fel.

Jag hittade min nisch och hoppade från vikariat till vikariat. Arbetsgivarna blängde ogint på mig vid anställningsintervjuer – jag kanske planerade att bli på smällen? Så min nisch blev att

vikariera för alla pappalediga killar. Dessa duktiga, fantastiska män som stannade hemma för att ta hand om sina barn – och passade på att renovera huset, lägenheten eller stugan i samma veva. Sådant klarar vi kvinnor inte av! Måla rummet ståendes på ett ben, medan man gungar vaggan med det andra benet. Helt klart förtjänar detta samhällets uppmärksamhet och beröm.

Och visst var det mitt fel att jag tröttnade på yrkeskravet att stiga upp klockan fem varje morgon och skippa det sociala livet på kvällarna. Lite "sisu" måste man väl ha! Och att börja köra taxi på nätterna och att skaffa körkort för buss, det kanske inte var det klokaste. Men lönen var bra och jag trivdes bakom ratten, en social ensamvarg som jag är. Så jag borde kanske ha stannat inom branschen och jag kanske inte borde ha tänkt på den där gamla drömmen om staden som simmade som en ö mitt i Europa. Helt isolerat från "sitt fastland". Vid mitt första besök i staden, som barn, hade jag ju sagt att jag en dag skulle bosätta mig där.

Således kunde jag inte överge den där gamla drömmen, jag var trollebunden – så visst var det mitt fel. Alltså, jag syftar på det som hände sedan. Flyttlasset på den nyrenoverade veteranbilen och iväg över havet, sedan ut från färjan i hamnen på andra sidan av havet. En dimmig morgon var det, och de andra som rullade ut från färjan hade festat hela natten med starka drycker.

Så visst var det mitt fel att jag blev illa påkörd av en svensk som var på semester och i påtaglig semesterstämning. Så jag skall skylla på mig själv för att jag fick bilen, mig själv och allt vad jag ägde totalkvaddat. Och gamla som vi var, jag nästan fyrtio och bilen ännu äldre, så ansågs värdet för oss båda vara lika med noll. Så visst var det mitt fel – på något sätt. Och även om strulputten som hade kvaddat både min och sin egen bil, i logikens namn ansågs skyldig till hela eländet, så var det han som fick den feta

ersättningen. Inte jag. Så visst var det mitt fel att jag inte var en man och inte hade en sprillans ny bil, och inte ens hade det rätta försäkringsbolaget.

Jag kan alltid trösta mig med att advokaten som jag till sist och syvende anlidade, efter nästan tjugo års kramp och kamp, fick en fet ersättning. Hans kamp mynnade ut i konstaterandet att han inte visste hur han skulle få tag i mig för att diskutera med mig om ärendet, och därmed kunde han inget göra i detta ärende. Så förhoppningsvis ökade detta hans pension. Jag fortsatte mitt överlevnadsmirakel, som hade fått erfarna läkare att bli förvånade. Att man kan överleva en sådan smäll fanns inte ens i marginalen av statistiktabellerna.

Så småningom kom de bättre åren. Jag hade en anställning och till och med en privat pensionsförsäkring. Fast säg den glädjen som varar – ekonomins hjul hade börjat gnissla och snart var även min arbetsgivare konkursmogen.

(Det är väl ingen som tror att Försäkringskassan skulle ha betalat någonting till en sådan mirakulös överlevare. Man får väl nöja sig med glädjen att ha överlevt! Både försäkringsbolaget och Försäkringskassan bollade mitt fall hit och dit, och det viktigaste för båda två var att komma undan. Vilket ju är väldigt lätt – i Sverige.)

Det lilla kapitalet som jag hade skrapat ihop i form av en utländsk pensionsförsäkring, växte sedan inom tjugo år till nästan det dubbla. Det var ju inte en svensk pensionsförsäkring, de brukar enbart krympa. Så visst var det på något sätt mitt fel att jag inte kunde stanna hos just den arbetsgivaren samt behålla den där fina pensionsförsäkringen som tillhörde löneförmånerna. På något sätt måste det väl vara mitt fel att samhällsekonomin rasade som en punkterad cykelslang?

Och visst var det mitt fel att jag aldrig har lärt mig de där

kvinnliga tricken att gå till någon högt uppsatt beslutsfattare, sätta huvudet på sniskan och låta en och en annan tår trilla och samtidigt sucka och snyfta, så att Den Stora Starka Beslutsfattaren i sin ofattbara nåd kan fatta ett rättvist beslut och ge mig den hjälp som jag är berättigad till. Så att Beslutsfattaren kan känna sig som Nådens Gud själv.

Så jag förde mitt ensamma djungelkrig vidare, återvände till det blågula landet och såg till att få ett jobb, även om jag visste att det jobbet skulle kunna göra mina överlevnadsstrategier och -chanser ganska ihåliga. Så visst var det mitt eget fel – därmed beställde jag ju nästa olycka. Och visst var det mitt eget fel att jag då, efter den frammanade stora olyckan, hamnade på fel sjukhus. Det sjukhuset som sedan gjorde allt fel. Borde ha bett ambulansen att köra till närmaste veterinär istället.

Första ronden i kampen mot skadligt vårdande sjukhus tog nästan tio år, och precis innan gonggongen ljöd och tecknet skulle ges att sjukhuset hade lyckats golva mig med en teknisk knockout, hittade jag hjälpen i mitt gamla födelseland. Så en liten sak hade jag äntligen lyckats göra rätt, även om det med tiden blev klart att min 50-procentiga invaliditet skulle nedräknas till 5 procent.

Och visst var det mitt eget fel att jag inte en gång i tiden hade valt utbildningen inom juridik – det behövs ju om man skall kunna bevisa att en skada är en skada och att inkomstförlust är en inkomstförlust. För att inte tala om att inkomstförlusten bär med sig en pensionsförlust. Jag kanske skulle ha blivit skadad ändå, på något annat sätt, någon annanstans? Så varför skall jag få en ersättning för inkomstförlust? Ja, vem vet? Och som en paragrafokunnig person vet man inte hur man skall bevisa att det som inte hände, inte skulle ha hänt även om ... Jag kanske bör se filmen "Sliding doors" en gång till.

Nej, jag skall inte klaga, jag är ingen fattigpensionär. Jag är en pensionär utan pension och jobbar mig sjuk de gånger jag får jobb. Sjukpenning är ett ord som jag känner till enbart i teorin. Nu gäller det att sikta in sig på nästa mål, en viss magisk åldergräns, som kommer att ge mig lite mer pension. Den där tanken att flytta till sydliga nejder där livet levs med lägre kostnader förblir kanske bara en dröm – skatten för pensionen betalar jag ju ändå till Sverige. Även om jag sliter ned gator och annan infrastruktur någon annanstans. Och skatten för pensionen från annat land betalar jag också till svenska Skatteverket. Vad än som. Av pensionen att leva på blir bara tumvantens tumme kvar, för att citera en gammal saga. Sagor om social trygghet berättas det ju i detta land ganska ofta.

Så jag får väl tacka mitt gamla födelseland för att mina arbetsår före min 25e födelsedag inte ger mig några pensionspoäng. Nu slipper jag åtminstone betala skatt för den utländska pensionen, som det svenska Skatteverket annars skulle rycka åt sig.

Därtill är jag egentligen otroligt rik – jag har ju den där stugan som jag köpte som pensionsförsäkring. Minns ni vad ni sade när jag sade att den skulle bli min pensionsförsäkring, för Sverige skulle inte betala mig mer pension än bara smulor? Ni kallade mig för "Sverigehatare" och därtill sade ni att jag återigen hade gjort fel. Fastigheten skulle inte öka i värde, inte ens inom de närmaste 50 åren. Vadslagningen om dessa saker var väl på en månadslön? Jag skulle bli rik om alla ni som förlorade vadslagningen skulle ge mig den där månadslönen.

Nu undrar jag bara hur jag skall göra för att det inte återigen skall bli mitt fel. Börja odla morötter och sallad på tomten för att överleva? Eller sälja den enda platsen, som jag kan kalla mitt hem och som jag älskar över allt annat – och göra Skatteverket rikt? De

kanske inför morotsskatten enbart för fattigpensionärer? Bara en sak är säker; vad än jag gör, så blir det förmodligen fel och jag får höra "det var ditt eget fel". Igen.

Marie-Louise Lorentzon

På Bänken

Birgitta och Astrid är pensionärer. De sitter på en bänk i Sköndals centrum med sina lånehundar:

De har båda barnbarn och det blir inte så ofta de har råd att lägga undan en slant till dem. Birgitta har det bättre ställt än Astrid, hon bor i en bostadsrätt i Stockholm och har tillgång till ett sommarhus i Skåne, medan Astrid har det mer knapert. De är båda änkor, 75 respektive 79 år. Bägge gick i pension vid fyllda 65. Birgitta har arbetat inom tjänstesektorn och Astrid jobbade hela sitt arbetsliv inom vården. Båda har bostadstillägg.

Astrid var senast på bio för 15 år sedan. Klädinköp inträffar inte särskilt ofta. Man sliter på det man har, tittar på prislappar vad som passar dagskassan.

Tandläkarbesök är nödvändiga, men kostar för mycket och de tycker att pensionärer borde få åka gratis i kollektivtrafiken.

– Det gör de i Malmö där pensionärer får åka på udda tider, säger de.

– Nej det blir inga större utsvävningar, säger Birgitta, och värst är det när man vill bjuda sina barnbarn på nöjen eller köpa något när de fyller år.

– I mataffären tittar jag mest efter röda prislappar och utgående varor, säger Astrid.

Mia Stubbendorff

Minnet

Är det ett minne eller ... ?

– Minnen ... ååh, sätt dej ner och minns medan du kan ...
minnen bleknar eller försvinner ... dimman kommer.

Och då är det för sent – kanske redan nu!

– För hur var det nu? Nån gång på 70-talet, Argentina-
möte, vidrig information om hur militären slog ner
demonstranter i Buenos Aires, vår kompis kom därifrån.
Jag står framför dej och lyssnar, medveten om hur nära.
Då drar du ett finger – knappt märkbart – längs t-shirt-
kanten i nacken på mej. Inget mer, bara det ...

Undrar om det var så, man kan ändra minnen ... Efter
behov ...? Men jag undrar ändå om det var så. Klart att jag
skulle kunna ringa upp och fråga, men han kanske har en
helt annan bild av händelsen eller helt enkelt glömt bort
den. Jag har i alla fall inte glömt. Ändrat lite kanske ...?
Spelar det nån roll? Va ... ?

Mia Stubbendorff

JAHA

- Hur är det nu då?
- du är äldst nu va?
- jaa ...
- då är det din tur nästa gång ...
- mm ...
- jaha ...

I mitt tantliga liv löser jag korsord

Eili Hirdman

Tantpoesi

I mitt tantliga liv löser jag korsord
jag tänker på barnen ibland
hur det går med vår utnötta jord.
Jag unnar mig mornar med tidning och nypressad juice
känns underbart vakna just när det passar
sakta fundera, ta in hela dagen som förr flög sin kos.
Mitt fattiga liv är ganska fritt ifrån måsten
men rikt på allt jag kan tänka mig göra
kanske hindrar mig hälsan nån gång
"åldern tar ut sin rätt" får man höra.
Jag kramar min sambo och stryker hans flint
vi skrattar åt åren, vi blundar för spegeln
jag dansar en tantsväng
och tänker på barnen ibland.
På TV "Gör om mig", gör om hela mej
men nu är det inget jag vill
livet finns kvar ett tag till hoppas jag
och jag tror att bara det inte står still
kommer åren bli fyllda med lust och liv
och omvärldens alla problem
när jag tänker på barnen ibland.

Eili Hirdman

Betraktelse

När jag duschade idag kom jag att tänka på tanterna i badhuset.

Vi flickor fnittrade och tittade i smyg på deras jättekroppar.

Hur kunde dom se såna ut? Läskiga hängande magar och bröst.

Stackars tanter! Hemska tanter, en sort vi inte kände någon som helst samhörighet med.

I vårljuset ställer jag mig framför spegeln och låter morgonrocken falla ner på golvet.

Jag ser en tant! Oh, fasa! Hur och när hände detta? Magen hänger, bröstet är platta, låren ser sladdriga ut. Hej, tanterna i badhuset jag finns ju inuti min gamla kropp.

En flicka tittar förundrat i spegeln och ser sig som den gamla tanten hon blivit.

Men inte finns det något förakt, något nedsättande i min blick.

Jag sträcker på mig och tycker att en tant är vacker, en tant har hela livet tecknat i sin kropp.

Det förstod jag inte då.

Gertie Lux

Med utsikt över Flempan

12 våningar, 11 trappor – med hiss och det är tur, det. Det var en tid, när jag i min klaustrofobi gick dessa elva brandtrappor. Det är bra för konditionen, flämtade jag. Det känns inte lika brännande aktuellt nu längre, att gå. Kroppen (och lättjan) talade om för mig, för rätt länge sen, att nu är det bäst att du vänjer dig! Vid att åka hiss, alltså.

Men utsikten är vidunderlig: jag ser in mot stan, jag ser Haninge och Brandbergen utan problem, jag ser de vidsträckta skogsområdena, vårgrönskan, höstens färger. Och den dova vinterkylan. På natten är månen så nära. Jag brukar säga hej till den och samtala lite.

Mot gårdssidan ser jag människor röra sig, lugna, jäktade eller vandrande fram och tillbaka, som om de söker något. Det kan se sorgset ut. Kvinnor med täckta huvuden, röster på främmande språk. Jag undrar över deras ursprung, en del känner jag men

de flesta inte alls. Det finns värme i mötena. Redan någon av de första dagarna jag flyttade in mötte jag en gammal, reumatisk kvinna med rollator. Hon famnade mig ohämmat och överöste mig med blöta kyssar. "Åhh, fin flicka", sa hon. Nu säger hon, av någon outgrundlig anledning, inte flicka längre, men kyssarna består. Och hon är liksom lika gammal fortfarande.

Här sitter jag alltså, privilegierat, i en lägenhet på fyra rum och kök. För tjugonio år sedan blev jag hitlockad av det som blev min sambo. "Är du galen" sa folk, "hur kan du flytta till Flempan, det vet man ju hur det är där, och du som bott norr om stan, lägg av!"

Det har gått bra. Lägenheten, en HSB, köptes för en billig penning av sambons dåvarande familj. Halva lägenheten blev efter ett tag min. Men plötsligt blir nu Flemingsberg Södertörns mäktiga storsatsningsområde, med högskola, forskningscentrum, kultur, och massor av bostäder. Och lika plötsligt skjuter vår lägenhet prismässigt i höjden – detta vansinne, att boende ska handla om pengar och efterhand orimliga pengar, enligt marknadens principer!

Privilegierat, alltså, men bara så länge som jag är sambo. Utan partner skulle det vara omöjligt för mig att ha den här lägenheten. Och – om min sambo går bort före mig – lika omöjligt för mig att köpa ut särkullbarnen. Då måste det bli försäljning, då måste jag lösa denna omöjlighet. Min snåla pension, min orättfärdigt ojämlika kvinnoskärv – hur ska den i längden räcka till ett nytt boende? Testamente finns, men juridiken är snårig.

Då blir det förstås så här: jag vandrar runt med en liten släpkärra, letar burkar i papperskorgarna, står i soppkön utanför någon kyrka, tuggar tandlöst på en brödbit. Jag hittar polare under en bro och delar pappkartonger och blöta filtar med dem. Kallt! På vintern blir det att sova på nattbussarna. Och ryggen

kroknar alltmer, striden om burkarna i papperskorgarna hårdnar, det stressade innefolket snubblar irriterat över min kärra, och jag känner avunden bita sig fast i min förvärkta kropp, när jag ser tiggarna utanför affärerna. De får pengar, minsann!

Men så blir det ju inte. Det är trots allt så att jag har ett skyddsnät. Jag har barn, barnbarn, jag har vänner, men vem vill lägga börda på deras liv? Varje kvinna, varje kvinnlig pensionär ska ha rätt till ett eget rimligt, ekonomiskt liv. Så har det visserligen aldrig varit och så är det definitivt inte i dag. Det hyfsade skyddsnät, som fanns i vårt folkhem, är borta. Men också det byggde på kvinnors lägre löner och kvinnors vårdande insatser, på kvinnors ständiga underordning.

Jag kan njuta av utsikten över Flempan, jag kan t.o.m. uppskatta de blöta pussarna, men de irriterande tankarna på vår ojämlikhet pressar på. Så här kan vi inte ha det! Kära systrar, kära tanter – befrielsen är nära, tiden är nu mogen....upp till kamp!

Epilog

Så egendomligt blev det, att inte långt efter det att jag beskrivit min situation och "utsikt över Flempan" avled min sambo av en kraftig infektion. Han var sjuk, han var gammal, vi visste, att döden fanns i närheten. Naturligt och oundvikligt skulle den komma. Men inte nu väl! Inte att den alldeles naturliga döden verkligen kommer...på riktigt! Nu!

Jag stod vid hans säng, och hans andning upphörde. Att det var döden, när hans andetag inte följdes av ytterligare ett.

Nu går jag runt i en tom fyrarummare. Den är fylld av saknad. Inget är ännu utrett om budget och sårkullarv. Och jag tänker på min tonårstid, när min mamma och jag bodde i en enrummare

på Södermalm i Stockholm. Vi hade utsikt över en stor innergård med en kraftig ek som den naturliga mittpunkten. Månen kunde man se, om man stod vid fönstret och vred huvudet lite försiktigt. Och ibland kom några glada spelmän och fyllde gården med sång. Det slängdes ner slantar, inlindade i tidningspapper.

Vi hade ont om pengar, det blev problem ibland, när hyran skulle betalas. Ofta gick mamma till pantbanken med sin ärvda guldkedja. Nu bor förstås en upplånad miljonär där, och inga glada spelmän sjunger. De har inte portkoden.

Och än har jag inte den självklara ekonomiska lösningen.

Rosy Bonk

Fattigpensionär

Jag heter Rosy och jag är pensionär. Fattigpensionär. Jag var i fyrtioåtta år gift med min svenske man men sedan fem år tillbaka är jag änka. Det var då jag blev fattig på riktigt. Först fick jag hjälp av mina vänner med mat och annat, men sedan bestämde jag mig för att hyra ut mitt sovrum.

Några hyresgäster var bra, andra inte, jag fick leva mitt liv som fånge i mitt eget hem. Lyssna på tv och radio med hörlurar för att inte störa, och duscha när jag var ensam i lägenheten. Så jag har bestämt mig för att försöka klara mig själv.

Jag fick en fantastisk julklapp av mitt äldsta barnbarn. En matkasse varje vecka. Det har gjort att jag plötsligt tycker att det är roligt att laga mat och jag kan också bjuda hem vänner att äta ibland.

Sen jag blev tvungen att använda mig av rollator kan jag åka buss utan månadskort. Några gånger har jag varit tvungen att ta tunnelbanan men då har jag plankat. Ingen har sagt något om det.

Jag har inte råd längre att gå på bio, teater eller på restaurang, fast jag vid min ålder (jag fyller 80) skulle vilja leva fri med livskvalitet, som alla andra.

Men jag kämpar i Tantpatrullen för min dotters och mina barnbarns skull och för alla kvinnor som ofta måste äta gröt, som jag har gjort, för att överleva.

Eva Jalding

Moment 22

En vacker eftermiddag i början av augusti 2003 var jag plötsligt pensionär vid 59 års ålder!

Jag hade cyklat till brevlådan vid mitt sommarställe på Gotland för att hämta posten och där låg brevet från Socialförsäkringsmyndigheten, som meddelade att jag beviljats sjukersättning. Det som tidigare hette förtidspension. Mitt hjärta började slå häftigt och jag kände mig vimmelkantig. Naturligtvis var det något som jag tillsammans med min sjukskrivande läkare, Försäkringskassan, personalkonsulenten och facket diskuterat mig fram till och ansökt om. Men det kändes ändå överkligt när jag såg beslutet i svart på vitt. Mitt yrkesliv var plötsligt till ända och jag var inte längre syster Eva", något som jag identifierat mig som i över tjugofem år. Kanske en extra viktig roll för mig eftersom jag inte har några barn och alltså inte är mamma, mormor eller farmor.

Det kändes både som en lättnad och en sorg att inte längre "behöva" arbeta. Men min arbetssituation som skolsköterska på högstadiet hade blivit omöjlig att hantera. Kände mig oftast otillfredsställd med mig själv, när jag kom hem efter dagens arbete. Misslyckad för att jag inte hunnit med allt jag skulle och ville göra, som att prata mer ingående med "mina" tonårselever. Ibland satte jag mig ner och bara grät.

Bakgrunden till min bristande arbetsförmåga var att jag som psykiatrisjuksköterska vid tre olika tillfällen blivit misshandlad av psykotiska kvinnliga patienter och fått ett posttraumatiskt stressyndrom med depression, rädsla och obehag vid starka ljud

samt sömn- och koncentrationssvårigheter. Lång sjukskrivningsperiod följde med terapeutiska samtal och medicin. Besvärerna lindrades visserligen något med tiden, men ärrarna i själen satt kvar och det var omöjligt att gå tillbaka och arbeta inom psykiatri.

Vidareutbildade mig till distriktssköterska och arbetade som detta i ett par år och därefter alltså som skolsköterska. Men sedan fick jag bröstcancer. Stressyndromet kan också ha inverkat negativt till detta med nedsatt immunförsvar. Jag blev därför tvungen att operera bort höger bröst. Därpå följde cellgiftsbehandling och även strålning. Den senare skadade min sköldkörtel, för vilket jag måste medicinera resten av livet. Forskningsrapporter har visat att cytostatika kan ge kognitiva skador och att många kvinnor har svårt att återgå i arbete efter en sådan behandling. Allt detta sammantaget gjorde mig alltså arbetsoförmögen.

Jag fick kämpa hårt för att få det posttraumatiska stressyndromet klassat som arbetsskada. Drev igenom det så småningom och jag fick då livränta, som visserligen är pensionsgrundande, men dessvärre ger en lägre procent än ordinarie arbete. Dessutom misstäckte min arbetsgivare rejält att jag gick ut i min fackliga tidning och beskrev vår otrygga arbetsmiljö, där vi inte hade personburna larm utan bara en svårnådd larmknapp på väggen.

Det var i och för sig en lättnad att slippa konfronteras med min svåra, för att inte säga rent ut omöjliga, arbetssituation med stort ansvar och rädsla för att göra fel. Men samtidigt också "skämmigt" att jag inte längre arbetade och "gjorde rätt för mig"! I pressen beskrevs ofta sjukpensionärer som lata och arbetsskygga.

Första gången jag skulle köpa pensionärsbiljett till tunnelbanan, kollade jag att avgångshallen var tom och böjde mig ner mot biljettluckan och väste in, att det skulle vara till reducerat pris. Så pinsamt tyckte jag att det var.

Eftersom jag av naturen har begåvats med ett rätt runt och

friskt utseende, kändes det ibland som om folk inte riktigt trodde på att jag inom mig mådde så dåligt att jag inte kunde arbeta.

Fram till 65 år hade jag i princip full lön på grund av livräntan för arbetsskadan, men under den långa sjukskrivningstiden hade jag inte varit med i löneförhandlingarna. Mellan 65 och 70 år fick jag pension plus att jag tog ut större delen av min tjänstepension, utifrån att jag hade haft invasiv cancer. Dessutom hade jag sparat till en privat pensionsförsäkring, som jag också valde att lösa in, så jag hade det skapligt ställt. Men efter 70 började ekonomin kärva. Och jag, som i stort sett arbetat och betalat skatt större delen av mitt liv som sjuksköterska, med tidiga morgnar och sena kvällar – julafton som midsommarafton – och under stort ansvar! Detta utan att vara barnledig eller nyttja några sociala förmåner eller bidrag. Så jag trodde att jag skulle få en hygglig pension. Det visade sig tyvärr inte vara fallet utan tvärtom fick jag en ovärdigt låg pension.

Jag hade som ensamt barn fått ärva mina föräldrars sommarstuga, som var enkel, men låg på attraktiv mark nära Stockholm och för dessa pengar köpt en tomt på Gotland och byggt mig en sommarstuga där med mycken möda och stort besvär, och med spett och hacka anlagt en rosenträdgård. Något som jag betraktade som mitt livsverk. Där hade jag föreställt mig att jag skulle få njuta på äldre dagar.

Men så gick inte ekonomin ihop längre – pensionen räckte inte till alla räknings. Trots alla extraerbjudanden, varor med röda lappar, second handkläder, uppsägning av dagstidning och fast telefon, inte gå ut och fika eller äta eller ens ta en öl med vänner.

Så jag hamnade i ett "moment 22", där jag fick ut mindre än 12.000 kronor – under EUs fattigdomsgräns – och rätt att söka bostadstillägg, men nekades det på grund av att jag ägde en som-

marstuga. En man på Pensionsmyndigheten ringde upp mig och förklarade detta, men när jag påpekade att det faktiskt inte är samma sak att ha en stuga som att ha pengar på banken, replikerade han att han förstod att man inte kunde rycka loss några bräder och köpa mat för. Jag fick då intrycket att han var med på noterna, men när beslutet så småningom kom, så fick jag ändå inget bostadstillägg.

Jag hade tagit ut bolån på min stuga, men när jag i min nöd, bad banken om att få låna ytterligare en liten summa, så blev det kalla handen eftersom jag inte ansågs återbetalningsvärdig med min låga pension, vilket kändes förödmjukande.

Till slut blev min ekonomiska situation så ansträngd att jag var tvungen att fatta det svåra och sorgliga beslutet att sälja min kära stuga och trädgård – mitt paradiset, där jag hade tänkt strutta runt som gammal tant.

Detta, då nuvarande orättvisa pensionssystem särskilt missgynnar kvinnor i låglöneyrken, som inom skola, vård och omsorg, och ger oss en pension som det i många fall inte går att leva ett drägligt liv på. Och heller inte efter ett slitsamt arbetsliv få glädjas åt en sommarstuga, när nödvändiga levnadsomkostnader är betalda.

Eva Gustafsson Sonnevi

Fattigdomsgränsen

Kaffebryggaren knattrar och sprider sin doft inifrån köket och välkomstkramen i den mörka hallen ger mig en klump i halsen som inte går att svälja. Jag har rest i fyra timmar för att hälsa på min gamla vän Eivor i den lilla staden. Det brukar bli en gång per år, ibland två. För första gången har hon inte orkat komma och möta mig vid järnvägsstationen. Vi kliver över ett par kassar med tidningar för att komma till köket och som vanligt är diskbänken belamrad av smutsigt porslin, övriga ytor fulla med dignande pappershögar, skräp och annan bråte. Doften från nybakade bullar på det dukade köksbordet får mig att bortse från röran.

Vi fikar och pratar om livet och världen, så som vi alltid har gjort. Om krig som aldrig tar slut, andra vedervärdiga skeenden i världen, den osannolike Trump, och om me-too-rörelsen, som just nu skakar om vårt land.

– Otroligt intressant, säger jag, att Mee-too har blivit som en hel folkrörelse. Jag undrar om det går att stoppa det nu.

– Camilla, minns du, bryter Eivor in, när vi satt hemma hos dig och drack kaffe i timmar och pojkarna var ute och lekte på gården?

– Ja, herre gud! Det måste vara massor av år sen!

– Vi pratade alltid om kvinnokampen och politik.

– Va fan! Har inget blivit bättre?

– Nä, bara sämre, konstaterar Eivor.

Jag ser scenen i detalj framför mig. TV-kannen och muggarna i keramik jag hade då. Den grönrandiga tapeten i köket. En blå askkopp mitt på bordet. Det känns så naturligt, vi måste ha suttit

där var och varannan dag. Ibland hemma hos Eivor också förstås. Och då och då tillsammans med någon mer kompis. Och så hade vi Grupp 8-mötena och VPK.

– Men när var det här, Eivor?

– 1980 eller -81, säger Eivor, Patrik och Jens var sex eller sju år och gick i samma klass och fritids. Jag gick på folkhögskolan, det var därför jag och Patrik bodde där i tre år.

Det slår mig hur bra Eivor är på att komma ihåg årtal och detaljer.

– Var det då vår Grupp 8-grupp startade kvinnojouren, frågar jag.

– Ja, vi jobbade hårt. Kommer du ihåg hur vi lyckades få kommunen att ge oss en hemlig lägenhet, där kvinnor som behövde fly från sina karlar fick bo tillfälligt med barnen. Vi jobbade ju annars helt ideellt med det där.

– Nu är det kommunerna som driver kvinnojourer, men de drabbas ju ofta av nedskärningar.

Så småningom övergår vi från fika till middag, maten har Eivor lagat i förväg så det är bara att värma. Medan hon går och vilar tar jag itu med disken, en syssla som jag gillar, medveten om att resultatet gör stor skillnad, även utan diskmaskin.

Medan jag sorterar glas och tallrikar sneglar jag mot pappershögen på hyllan bakom ryggen och skymtar det orange kuvertet tillsammans med andra kuvert och diverse räkningar. Eivor har nyligen fyllt 65 och det finns en hel del ekonomi att reda ut, vad jag har förstått av de senaste telefonsamtalen. När disken är klar går jag över skåpluckorna, spisen och fönsterbänken med trasan och känner mig rätt nöjd. Ljudet från Eivors släpande tofflor skvallrar om att hon är uppe igen efter sin vilostund.

– Minst två gånger om dagen blir jag så trött så jag måste lägga mig, säger hon. Annars orkar jag varken gå eller tänka.

– Tror du att du orkar med att vi sätter oss och tittar på din ekonomi en stund, frågar jag.

– Ja, säger hon, en stund går bra. Men sedan vill jag se på Aktuellt.

Vi sätter oss vid det stora bordet i vardagsrummet, Eivor med en pappershög från köksbänken, och jag med min anteckningsbok i beredskap.

– 10 000 i månaden efter skatt, säger Eivor och viftar med det orange kuvertet.

– Har du någon tjänstepension, frågar jag.

– Tja, det blev inte mer än 900 kronor per halvår i fem år.

– Aj fan, säger jag. Men då får du i alla fall bostadstillägg, eller hur?

– Ja, 1 500, hyran är 4 500.

Jag slår in siffrorna i min mobilräknare och konstaterar att det blir 7 150 kvar per månad när hyran är betald.

– Ska man klara av att leva på de pengarna, undrar Eivor,

– Vi kan googla på budget, föreslår jag.

Eivor tar fram sin LapTop som hon köpte för ett år sedan, när hon samtidigt blev pålurad en "gratis" surfplatta med 2-årsabonnemang i samma affär. Turligt nog fick hon hjälp av en vän, som erbjöd sig att köpa plattan med abonnemanget. En anledning till mitt besök hos Eivor den här gången är att hjälpa henne igång med att använda datorn. Nu är hon alldeles för trött, så det blir jag som får manövrera.

Beräkningar över vad ensamstående "Medel-Terese" har för utgifter enligt Konsumentverket och "Min pension" fick duga. Vi jämför dessa med Eivors och gör en del korrigeringar, bland annat lägger vi till kostnader för el, sjukvård och mediciner, som tydligen "Medel-Terese" hade glömt bort, samt avbetalningen på ett lån som Eivor dras med. När hyran är betald återstår 315 kronor.

Eivor berättar att hon har en pensionärskompis, som hon ofta tillbringar dagarna hos, och de turas om att laga mat.

– Oftast billig mat, till exempel kålpudding och kikärtsgröta.

– Så sparar vi pengar, så vi kan gå på stan och fika tillsammans och ibland bjuder han mig på bio, fortsätter Eivor. När mina pengar är slut hjälper han mig, så det fungerar nog.

Jag dristar mig till att ta upp en gammal surdeg.

– Det låter ju bra, men nu inser du väl att du inte har råd med dyra presenter och julklappar till släkten längre?

– Du har tjatat om det förut, Camilla! Men jag vill visa att jag tycker om dem.

– Men du borde förklara för dem att du inte har råd längre.

– Lätt för dig att säga, biter Eivor av. Nu börjar Aktuellt, sen ska jag lägga mig,

Min kvällspromenad blir rasande rask, fylld av frustration över de siffror vi räknat fram. Själv har jag en pension som jag klarar mig på och är gift med en man med betydligt större pension. Eivor har slitit under hela sitt arbetsliv. Att hon inte ska kunna ge sina nära och kära en present till jul och födelsedagar är ju rent kränkande! Först nu inser jag det.

Morgonekots nyheter strömmar med hög volym från köket in till bäddsoffan i vardagsrummet. Frukostslamret i köket påminner mig om när vi jobbade med skogsplantering en sommar, Eivor och jag. Hon bodde hos mig den sommaren, och var alltid uppe först och lagade både frukost och varm matsäck i termosbehållare, innan vi körde till hygget.

Jag dunsar nu ned vid det dukade bordet.

– Kommer du ihåg sommaren i skogen, Eivor?

– Javisst, så roligt vi hade!
– Då hade du inte ont i ryggen, eller hur?
– Nej, säger Eivor, diskbråcket fick jag flera år senare.
– Det var ganska tungt att sätta plantor, vi behövde ju böja oss hela tiden.

– Och vi gick hela dagarna, jag gick ner minst 10 kilo den sommaren.

– När det regnade fick vi sitta inne i boden och du lärde mig spela plump.

Eivor har sovit dåligt inatt, berättar att hon grubblat mycket.

– Jag måste be om ursäkt för att jag tog upp det där med presenter igår, säger jag. Är det det, som stört din nattsömn?

– Lite kanske, fast jag vet att jag är för snäll. Men mest har jag ältat hur det kommer sig att jag får så lite i pension, när jag har jobbat så mycket.

– Ja, du ligger nog under EU:s fattigdomsgräns. Men du behöver inte känna dig ensam, flera hundratusen svenska pensionärer befinner sig där. De flesta är kvinnor.

– Haha, vilket gäng, skrattar Eivor.

– Tja, du är i gott sällskap.

– Fattig har jag varit hela livet, så jag har rutin.

– Visst var du sjuk i flera år före pensionen, frågar jag.

– Jo, jag fick sjukersättning på 50 procent de sista 11 åren på grund av KOL och diskbräck, så jag jobbade halvtid i hemtjänsten.

– Men, så blev jag uppsagd, fortsatte Eivor.

– Visst ja!

Minnet kommer med ens ikapp mig, när jag backar tiden ett antal år. Den jobbiga tiden då Eivor slet runt med olika städjobb i kommunen, efter att hon lagt ner sin hantverksfirma som hon älskade. Arbetet med firman blev till slut för ansträngande för

hennes rygg, som redan skadats under år av tungt arbete inom industrin.

Sedan in i hemtjänsten med en rasande fart. Hon tyckte om att arbeta med de gamla, fick en snabbutbildning, men så småningom började stressen bryta ned henne. Under långa telefonsamtal fick jag höra hur tufft det var att cykla mellan alla vårdtagare och komma andfådd och ibland för sent till de gamla. Alla andra hade ju bil.

Jag började med tiden ana att hon blev trakasserad av arbetskamrater. Hon berättade att hon blivit lurad att ta med fel nycklar, ge ögondroppar på fel person och att servera en gammal dam kall mjölk till kvällen i stället för varm. Damen i fråga hade blivit rasande, skällt ut Eivor och anmält henne till chefen.

Den kvällen, hon berättade det, var hon helt knäckt och grät.

– Så skämmigt det var, säger Eivor, att bli uppsagd! Men stressen höll på att ta kål på mig, och jag mådde faktiskt bättre när jag inte behövde bråka med dem hela tiden. Från chefen fick jag ingen hjälp heller. De gamla saknade jag, de var nästan alltid goa och snälla mot mig.

– Men varför kunde du inte få hel sjukersättning då, undrar jag.

– Jag förstod nog inte själv hur trött jag var, ville inte ge upp.

Jag vet att Eivor alltid haft en stark plikt känsla när det gäller arbete. Från uppväxten på landet har hon fått inpräntat att man inte är sjuk bara man kan stå på benen.

– På vårdcentralen fick jag ingen hjälp, säger Eivor, olika läkare varje gång. Det var väl ingen som orkade med mig.

– Visst var det då jag sa till dig att be läkaren om en kopia av utlåtandet han skickat till Försäkringskassan, inför beslutet om sjukersättning?

– Ja det var då, suckar Eivor.

Jag minns att Eivor ringde mig efter det läkarbesöket, helt förkrossad.

– Doktorn viftade med intyget, rev sönder det mitt framför näsan på mig och slängde det i papperskorgen.

– Hur fan kunde han bete sig på det sättet, frågar jag.

– Jag fattade ingenting, han sa "inte blir du rik på det här i alla fall".

– Efter den smällen orkade jag inte göra mer. När jag blivit uppsagd sa facket att jag måste anmäla mig på Arbetsförmedlingen, så det gjorde jag. Det var den enda hjälp jag fick av dem. Noggranna var de med att avkräva mig en månadsinbetalning som jag missat. Då fick jag lov att låna av morsan. Annars hade jag inte fått ersättning från a-kassan.

Jag tänker att jag borde ha kommit och hjälpt henne med det där.

– Halv sjukersättning hade jag och skulle stämpla på halvtid. Men ingen ansåg att jag kunde arbeta, säger Eivor, inte jag heller till slut. Jag fick en coach. Tjusigt va!

– På Arbetsförmedlingen?

– Ja, coachen tyckte att jag kunde sitta hemma och sy i dragkedjor en timma om dagen och få betalt genom Af. Har du hört!

Vi skrattar en stund, som vi alltid gjort tillsammans i de märkligaste situationer.

– Han måste ha varit nyanställd. Behövde leva upp till sin häftiga yrkestitel.

– Nu får vi ta en promenad, säger Eivor och tittar ut genom fönstret. Solen skiner och idag är det inte ens frost på bilarna.

Vi går mot solskenet och suger åt oss så mycket vi kan av ljuset. Nedfallna torkade löv rullar runt framför oss i medvinden och

åstadkommer ett ljud som från ett regnrör tillverkat av kaktus.

– Ska vi gå till Träffpunkten och fika, frågar Eivor när vi gått en halvtimme.

– Ja gärna, säger jag som har svårt att gå sakta utan att frysa.

Jag märker att hon går bättre än förra året, trots det märkliga sättet hon har att stappla fram med små steg på ett vis som gör mig rädd att hon ska snubbla. Gästavarna har hon i alla fall med sig som stöd.

Träffpunkten ligger nära och fiket är billigt. Vi sitter i sköna fåtöljer med kaffe och varsin räkmacka för 25 kronor. Eivor blir glad när jag berättar att jag tycker hon är piggare än förra året.

– Här går jag på träning varje torsdag, säger hon, det är nog därför jag mår lite bättre.

Eivor hejar på än den ena, än den andra, som passerar vårt bord.

Vi pratar vidare om pensionen.

– Jo, säger jag, att din pension blivit så låg beror på att du har varit mycket sjuk och också arbetslös. Sjukersättning, sjukpenning och a-kassa är lägre inkomst än den lön du haft. De ersättningsarna får man inget jobbskatteavdrag för heller.

– Det är alltså Alliansens fel! Det var de som införde jobbskatteavdraget.

– Ja, men även nuvarande regering är skyldig. De var med och skapade pensionssystemet, som bygger på att man ska ha arbetat så mycket tid som möjligt.

– Haha! Jag började jobba redan innan jag fyllt 14, säger Eivor. Så jag borde ligga bra till där.

Att Eivor började jobba före 14 års ålder i lagret på Domus inne i stan, berodde på den fattigdom hennes familj levde i på landet. Hon var tvungen att hyra ett rum i stan för att hinna till jobbet på

morgonen. Större delen av den knappa lönen gick till hyran.

– Åkte du hem på helgerna?

– Nej, jag längtade inte hem precis, men ibland var jag hungrig. Fast det fanns inte mat där hemma heller. Och om det fanns krävde mamma att jag skulle betala. Hon tyckte också att jag skulle ge henne en del av min lön, men det vägrade jag. Det jag fick över behövde jag till kläder och mat.

– Lagade du mat i ditt hyresrum?

– Nej. Det fanns en kokplatta men inga grejer, inte ens en kastull.

– Vad åt du då?

– Jag hade limpa och smör på rummet. Kaffe fick vi på jobbet och jag köpte rispuffar i stora påsar. När jag var hungrig gick jag undan och stoppade in en näve i munnen. Det var långa arbetsdagar och jag somnade direkt när jag kom hem.

Jag kommer själv ihåg Vårgårdariset som jag åt hemma med mjölk som barn, kan till och med förnimma smaken. Men jag har svårt att föreställa mig hur man äter det torrt. Eivor var bara ett barn, ensam och utlämnad i staden. Tänker på mitt 13-åriga barnbarn.

– Varför gick du inte i skolan? undrar jag.

– Det fanns bara skola till sjätte klass där vi bodde.

Några dagar senare sitter jag på tåget och försöker summera den gångna veckan. För mig är Eivor en verklig arbetarhjältinna, som inte legat på latsidan. Hon har prövat på många utmaningar och olika jobb genom livet, även några utbildningar. Minst tre olika industrijobb har hon haft, bland annat svetsare. Hon har jobbat i hemtjänst och med städning och under en tid drivit eget hantverksföretag. En del av arbetena har slitit hårt på hennes kropp, som inte

klarat arbetslivet ända fram till pensionen. Vården har inte lyckats hitta de rätta diagnoserna. Hennes sjukdomshistoria präglas av nonchalans och övergrepp från sjukvårdens sida.

Den svenska välfärden har på många plan börjat komma i gungning. Men att Eivor och hundratusentals andra kvinnor, som varit med om att bygga vårt samhälle, ska straffas genom en pension som inte går att leva på, på grund av låga löner och sjukdom eller arbetslöshet i slutet av ett långt arbetsliv, är orätt och förnedrande.

Du gamla du lurade

Mikael Nyberg om hur staten & kapitalet blåste svenska folket på pensionen

Some things are not negotiable. One of them is the quality of the water you drink. We've been bottling spring water since 1946.

[illegible][illegible]

Die Wahl der Begriffe ist also eine wichtige Entscheidung für die Darstellung. Die politische Sprache ist also gekennzeichnet durch solche Begriffe, die eine bestimmte politische Haltung zum Ausdruck bringen. Man kann also sagen, dass die politische Sprache eine bestimmte politische Haltung zum Ausdruck bringt.

DEBATT
 ■ Bildungsgang
 – ob der deutsche
 Grundschulunterricht
 heute noch als
 integraler Bestandteil
 der Schulbildung

Michael J. Sauter
President, Sauter & Sauter, Inc.

Susan M. Sauter
President, Sauter & Sauter, Inc.

Insomniacs in the United States regularly take more sleeping pills than children, and the results of a study published in the *Journal of Clinical Sleep Medicine* suggest that all but the most potent benzodiazepine oral sedatives are safe. The authors of the study, which was published in the *Journal of Clinical Sleep Medicine*, found that the use of benzodiazepine oral sedatives in children is safe and effective. The study was conducted by a team of researchers from the University of California, San Diego, and the University of California, Los Angeles. The study involved 100 children, aged 6 to 12, who were given a benzodiazepine oral sedative before a sleep study. The researchers found that the children who received the sedative slept for a longer period of time than those who did not. The researchers also found that the children who received the sedative had a lower heart rate and a lower blood pressure than those who did not. The researchers concluded that the use of benzodiazepine oral sedatives in children is safe and effective.

Hier ist eine Übersicht über die wichtigsten Ergebnisse der Studie:

- Die meisten Teilnehmerinnen sind zwischen 20 und 30 Jahre alt.
- Die meisten Teilnehmerinnen haben einen Migrationshintergrund.
- Die meisten Teilnehmerinnen sind Single.
- Die meisten Teilnehmerinnen arbeiten in einem Dienstleistungsberuf.

Diese Ergebnisse zeigen, dass die Studie eine diverse Gruppe von Frauen repräsentiert. Dies ermöglicht es, die Erfahrungen von Frauen mit unterschiedlichen Hintergründen zu untersuchen.

[illegible]

The all techniques that you
will find in this book are the
most effective and efficient
ways to learn and master
the techniques of the
art of the master.

Das ist eine tolle Idee, die ich mir auch gerne merken möchte. Ich werde sie mir auf jeden Fall merken und sie mir auch gerne merken lassen. Ich werde sie mir auf jeden Fall merken und sie mir auch gerne merken lassen.

Die Klänge der Welt sind für den Komponisten kein Selbstzweck, sondern eine Form. "Musik ist Informations- und Kommunikationsmittel, sie ist ein Instrument der Identifizierung", sagt der Komponist. "Musik ist ein Mittel, um sich zu verbinden, um sich zu öffnen, um sich zu verändern."

FRAGMENTS OF THE PAST (1992) is a collection of essays by the author, including his book review of *Black and Blue* by Richard Wright. The book is a collection of essays by the author, including his book review of *Black and Blue* by Richard Wright. The book is a collection of essays by the author, including his book review of *Black and Blue* by Richard Wright.

Reptiles & amphibians are the third most diverse group of vertebrates. The life cycle of the common frog (*Rana temporaria*) is an example of the life cycle of many amphibians. It is a life cycle that involves a change from an aquatic larval stage to a terrestrial adult stage.

"The big VET" always helps his firefighters, whether he can get off his feet.

Black History

SITUA
OCH
A

ATION, BÅDE FÅR
FÖRSÄKRINGSBET
OCH VINNARE!

Gertie Lux

Utslätad tid

Se upp, det kan synas, att tiden har gått!
Vilken skam, vilken skymf, vilken eländes lott,
om ungdomens lysande skara galanter
råkar förvandlas till rynkiga tanter!

Nej, fejan ska vara helt barnrumpeslät
och bysten ska toppas i stolt majestät,
oberörd av dessa vandrande dagar
som följer naturens och tyngdkraftens lagar.

Så låt kinden svullna, där tiden har nött,
låt läpparna växa så plutmunnesött,
lasra och slipa de rusande live
och glöm inte det som kan fixas med kniven!

Ja, brått är att spegla de ungdomens år
som aldrig har märkts av en livsgärnings spår
men dyrt nivellerar de åldrandes öden.
Och kanske man också till slut lurar döden?

Marianne Ramström

Vad är en pensionär?

De första åren från juni 2000

En dag i mitten av juni månad. Jag tar som vanligt Tunnelbanan in till jobbet. Stannar till vid receptionen. Väntar på kompisen Anita som strax dyker upp. Hon har tagit tjänstledigt denna för mig så stora dag. Vi småpratar lite med flickorna innanför disken. "Nej nu tror jag att jag skiter i det här" säger jag och önskar dem lycka till i fortsättningen. Min första dag som pensionär blir en mycket trevlig dag på stan.

Anita och jag tar oss ut till Djurgården. Promenerar en bit i det vackra vädret. Hittar ett trevligt ställe där vi äter frukost. Vandrar vidare en stund. Men tar oss sedan in till staden och NK:s avdelning för Nobelmiddagar och liknande. Vi provar ett antal kollektioner vilket tar drygt två timmar. Men Nobelmiddagen är det ju flera månader till så vi bestämmer oss för att återkomma lite längre fram på höstkanten i stället.

Vandrar sedan vidare. Äter en god middag på vego-restauranten vid Östermalmstorg. Därifrån rullar vi nästan ner mot Tunnelbanan, men hinner med ett par glas vin på ett ställe på vägen. Nu var jag pensionär på riktigt.

Hade förberett mig länge för denna dag. Arbetade som handläggare på en av landstingets förvaltningar. Var rätt slutkörd och min läkare talade om att sjukskriva mig. Men har man arbetat hela sitt vuxna liv, så kändes det inte som ett alternativ. Jag visste att jag kunde ta ut så kallat "förtida uttag" på pensionen. Undersökte

med Försäkringskassan och facket hur det skulle se ut på pengafronten. Tänkte först att jag kanske skulle försöka gå över på en mindre stressad tjänst inom förvaltningen, men där fanns ju redan andra personer. Åkte också hem till min mamma varje söndag och försökte få henne att ta en promenad med rollatorn. Ibland funkade det, men ibland blev det en längre stunds fika hemma istället.

Hur som helst, så trots att jag fick ut lägre pension än om jag hade jobbat längre eller sjukskrivit mig så ångrar jag inte att det blev som det blev. Jag kunde umgås med min mamma oftare de år som hon hade kvar. Och jag tror att det bästa med att vara pensionär är att man kan ha sovmorgon mest varje dag.

Jag har alltså varit pensionär i 18 år. Men hur sjutton gick det till? Vad hände sedan? Första tiden sov jag länge, länge på förmiddagarna. Träffade mamma två till tre dagar i veckan. Hade en hel del förtroendeuppdrag kvar i Landstinget, PRO och Hyresgästföreningen, som nu kändes roligare att vara engagerad i.

Mamma hade nu beviljats hemtjänst tre dagar i veckan, så när jag kom till henne kunde vi fika och skvallra och diskutera världsprob-

lem. Mamma hade svårt att gå och hade dessutom både grå och grön starr. Men skallen var det inget fel på. Hon var otrolig. Satt med näsan några centimeter från tjock-TV:ns skärm. Var med i alla samhällsprogram. Men det som jag nog var mest imponerad av var att hon följde med på alla sportprogram. Visste vilka som hade vunnit och kom också ihåg till exempel tider. Jag har nog inte det intresset för idrotten, det ska jag erkänna.

Varje gång som vi skildes åt bestämde vi att vi skulle ta en promenad vid nästa träff. Men ofta tyckte mamma att vi skulle fika först. När vi hade fikat så skulle vi nog ta det nästa gång i stället. Men ibland kom vi ut i alla fall. Och då kunde det hända att vi faktiskt gick en rätt rejäl runda. Ibland tog vi oss bara ner till centrum och tog en fika där. Nej jag ångra inte att jag tog ut pensionen tidigare än normen, även om jag får ut lägre pension än jag skulle ha fått annars. Fick vara tillsammans med min underbara mamma några extra år.

En kväll strax före jul när jag kom hem efter en julfest med Hyresgästföreningen, blinkade telefonsvararen. Det var min syster som meddelade att mamma hade ramlat i badrummet och att hon larmat så att de hade kommit och hämtat henne för färd in till Danderyds sjukhus. Jag bor ju strax intill så jag gick ner direkt och min syster var på väg.

Och där låg mamma, men helt talbar. Hon fick lite hjälp att andas, men skojade med oss medan vi satt där. Så småningom sa personalen att vi nog kunde gå hem och sova en stund och att de skulle ringa om någon förändring skedde. Vilket vi gjorde, men det blev inte lång stund, hon hade inte så långt kvar när vi kom. Ringde till övriga syskon och mina vuxna barn. Tror att min dotter var den som var mest förtvivlad. Hon upprepade gång på gång att mormor hade lovat att vara med när hon skulle få sitt första barn-

barnsbarn. Vi saknar mamma väldigt mycket. Ett drygt år senare föddes Wilma som aldrig fick träffa sin mammas mormor.

Den här mormodern däremot umgicks med Wilma väldigt mycket under de första åren. Efter den första tiden med föräldraledighet, var det mormor som tog över. Fanns ingen plats inom barnomsorgen. Så jag fick vara med när Wilma tog sina första steg och den utveckling som barn går igenom de första åren.

Så jag kan nog säga att framför allt de första cirka tio åren som pensionär var rätt bra år. Lite ålderskrämpor hade jag ju som de flesta. Fanns naturligtvis sådant som inte var på topp även då, som när min moster dog. Då blev jag den som var äldst i släkten. Tidigare hade det alltid funnits någon i den äldre generationen, men nu var ju jag där. Det får en ju att börja tänka. Har jag ett större ansvar nu? Jag började få allt svårare att ta mina promenader. Lite svårt att gå hade jag nog haft ganska länge, men jag är ju rätt envis av mig så visst tog jag mig fram. Sedan trettioårsåldern när det konstaterades att jag hade högt blodtryck och lite hackande i hjärtrytmen, var jag patient hos en privat läkare som i början arbetade inom Landstinget, men som sedan öppnat eget. För tolv år sedan lade han ner sin verksamhet och jag skrev in mig på Stocksunds vårdcentral. Jag hade vätska i fötterna och benen och var väldigt trött. Gissade att vätskan berodde på mitt hackande hjärta. Tillsammans med min läkare Elisabeth försökte jag på olika sätt komma i bättre kondition. Försökte med lite styrketräning och fortsatte med promenader. Bytte skor hela tiden. Ibland var de för stora, ibland var de för små. Fick vätskedrivande medicin. Blev allt sämre och varken min läkare eller jag själv förstod vad det var för fel. I oktober 2013 blev jag riktigt dålig och lades in på Danderyds sjukhus. Efter fyra dagar fick jag diagnosen Njursvikt. Kämpar fortfarande med denna sjukdom. Riktigt sjuk vid ett par tillfällen,

men dess emellan mår jag ganska bra. Humöret svänger lite fram och tillbaka, men för det mesta tycker jag att livet är rätt okej. Jag brukar skoja (för att peppa mig själv) och säga att jag håller på att lära mig gå nu vid 80 år och då kanske jag kan dansa när jag är 92.

Ur en tants dagbok på Facebook

16 augusti 2009

Hemkommen efter en kväll i Vitabergsparken och en Rikard Wolff i toppform. Kultur måste man ha annars blir livet för trist.

20 september 2010

Nu har jag fått huvudvärk av alla sorgliga tankar. Tar en solbulle och ett glas mjölk och går och lägger mig. Livet måste gå vidare.

6 november 2011

Ibland blir man glatt överraskad när ens fördomar kommer på skam. Nöjesguiden är en gratistidning som brukar finnas i olika butiker i Stockholm. Jag har några gånger tidigare läst tidningen, men tyckt att den har varit ytlig och kommersiell. (Men det är flera år sedan jag läste den senast.) Fick tag i den häromdagen och nu har de ett temanummer om rasism. Flera mycket bra artiklar. Bland annat en som handlar om Sverigedemokraternas kultursyn. De skriver till exempel att den kultursyn som Sverigedemokraterna gynnar i sitt förslag till budget, är en nationalromantisk kultursyn som var vanlig under 1800-talets senare del. Men den, liksom den kultur som finns i dagens Sverige, var starkt influerad av vad som hände i Europa. Idag tar vi intryck från hela världen. Artikelförfattaren menar också att den restriktiva politik inom kulturområdet som SD förespråkar, får motsatt effekt. Den stärker inte svenskheten utan resultatet blir precis tvärtom.

En annan artikel handlar om att rasism inte kan bekämpas

med klassförakt. När man rapporterar om valresultat, så heter det till exempel att Bjuv har lägst utbildningsnivå men har högst antal SD-väljare, medan Lund med högst utbildningsnivå har lägst antal SD-väljare. På TV, i princip alla kanaler finns ett antal program som mästrar arbetarklassen. Till exempel Lyxfällan, Du blir vad du äter, Unga mödrar. Personerna framställs som extremt stereotypa; den ensamstående mamman "hon är sexuellt lösaktig, vulgär och klär sig smaklöst. Dessutom är hon lite för tjock, kedjeröker och har en massa tatueringar". Detta arbetarklassförakt föder en känsla av utanförskap som gör att de människor som numera i allt större utsträckning är arbetslösa, också är mottagliga för SD:s tal om att det är invandramas fel.

Vi har alla vårt ansvar att mota rasismen. Språk och vardagliga uttryck kan leda fel om de används på fel sätt. Nu har orden rasism och främlingsfientlighet börjat bytas ut, bland annat i media. Nu heter det istället invandrarkritisk. Nej, jag anser att man ska använda ord som betyder det som menas, nämligen rasist och främlingsfientlig.

23 december 2012

Visst fanken åkte jag på en förkylning. Det hade jag inte planerat. Men jul är det ju ändå och det måste man ju ta tillvara. Önskar därför mina vänner:

EN RIKTIGT GOD JUL!!

9 januari 2013

Idag har jag fått samtal från två tidigare arbetskamrater som undrade hur det är med vår gemensamma förvirrade kompis. Inte särskilt roliga samtal.

Uppvaktade under eftermiddagen en vän och granne som fyller 70 år. Sång och skratt, god mat och dryck. Ibland har man

tur som bara behöver gå över gården för att komma hem.

Skämdes rätt ordentligt tidigare idag. Hade glömt ett möte och folk satt och väntade på mig. Får skylla på att jag inte hade hunnit få 2013 års kalender när vi bestämde mötet. Usch det kändes inte alls bra. Nytt datum inskrivet. Och i morgon är det ännu en mötesdag, så jag behöver nog lite sömn nu.

15 februari 2014

Valkonferens i Landstingshuset hela dagen. Som valberedningens sammankallande för Riksdagslistan inledde jag dagen, efter en del formalia och lite feministisk briefing med Åsa Hagelstedt. Jag började med att berätta hur valberedningen hade jobbat, samt en kort presentation av de första tio namnen i vårt förslag. Många pläderingar för de olika kandidaterna blev det. Men jag tror att vi i valberedningen kan känna oss nöjda. Blev några ändringar längre ned på listan, men alla som stod på valbar plats och de flesta övriga kandidater valdes till den plats som valberedningens majoritet hade föreslagit. Detta trots att vi hade tre reservanter i valberedningen. Även Landstingslistorna fick mycket små ändringar.

Drack en kopp te och åt en varm macka när jag kom hem. Hade funderingar på att ta ett glas vin, men var så trött så jag var rädd att jag helt hade kopplat bort hjärnan då. "Irene Huss" på TV:n gjorde mig sällskap en stund. Nöjd med dagen och nu är det natt. I säng med dig nu Marianne.

25 mars 2015

Varit med syster och svåger på en tur i Roslagen. Farmor, farfar och faster finns på en kyrkogård där och svågern har också ett antal släktingar som fortsättningsvis är Rospiggar. Hamnade på Fullerö Café och Handel strax norr om Uppsala. Såg inte så stort ut utifrån ... men när man kom in var det nästan som att man hade

behövt en GPS. Många fina, kul och vackra grejer. Fikade med en våffla till och köpte en Mårbackapelargon och en liten Kungslilja för tillsammans drygt 100 kronor. Syrran är fenomenal på att hitta kul ställen att besöka.

Nu när jag fått synen tillbaka ser jag hur mitt hem har förfallit. Måste ta itu med det. Kösklockan behöver jag inte ställa fram eftersom jag har sommartid i köket året om. Men de andra två ska jag vrida fram innan jag intar sängläge.

27 april 2016

Tillbringade hela förmiddagen på vårdcentralen. Först provtagning. Jag är svårstucken men inte snarstucken. Sedan hjärt- och blodtryckskoll. Lugna gatan, så det blev lite tid över för skvaller med "syrran".

Bråttom till Mörby centrum. Det var helt nödvändigt med en stor kopp kaffe. Träffade Ulla som berättade att hon hade besökt Dagny som mådde bra trots allt. En sväng till mataffären och inköp av en hel del tunga varor. Då upptäckte jag att jag och Dramaten inte orkade dra hem dessa. Blev en taxiresa. Usch, får dåligt samvete ... dyra pengar för kort sträcka.

Efter att ha matat kyl och frys blev det soffan. Läste en forskningsrapport om ett engelskt forskarlag som studerat demenssjukdomar i 20 år. De har kommit fram till att dessa sjukdomar inte drabbar så många som man dittills trott. Och detta trots att vi lever allt längre. Det var tydligast bland män. Under kvällen, Uppdrag Granskning och några trevliga Gotländska mord.

22 maj 2017

Det står två brandmän i trapphuset här på femte våningen och nu hör jag att de fick en fråga om alla på våning sju är ute. Jag bor på våning fem. Får väl se vad som händer.

Nu vågar jag inte gå och lägga mig. Brandkåren är här. Det brinner troligen på våningen ovanför mig. Tror att de har plockat ut en person via stegkorgen. Såg att en brandman var i farstun nyss, men de har inte bankat på här ännu. Har i alla fall satt på mig skorna igen ifall jag måste ut ur lägenheten. Luktat starkt av brandrök. Gick ut på balkongen för att se vad det var för liv, men då skrek de bara att vi skulle gå in igen och stänga dörrar och fönster. Då vet de ju i alla fall att jag finns här. Som tur är städade jag i "viktiga lådan" häromdagen, så jag vet var försäkringsbrevet till hemförsäkringen finns. Ska nu lugna ner mig med en kopp kaffe. Elen funkade fortfarande.

23 maj 2017

Nattens äventyr är över. Sovit på förmiddagen. Fortfarande känns brandröken starkt. Sista gången som jag kollade läget var ungefär 04.15. Då hade ambulanserna och brandbilen som stått på framsidan av huset åkt. På gårdssidan stod en brandbil kvar. Slangen låg fortfarande ute och brandmännen satt i gräset och tog det lugnt. Syrran ringde nyss och talade om att svågern hade hört om branden på radion. Skönt att jag fortfarande har skallen med mig, så att jag vet vad jag ska göra när sådant här händer. Ingen panik. En sak i taget.

24 juni 2018

I morse hade jag storrengöring av kroppen, framför allt mina onda fötter. Tog lite tid, men det var det värt. Om jag kunde slippa det onda i fötterna så skulle jag nog klara att gå lite bättre. Hade planer på att ta mig till fiket i Bergianska, men något sa mig att jag borde kolla om det var öppet. Kollade, och det var ju tur. Stängt! Nu måste jag tänka om. Okej, en tripp in till Moderna Museet finns ju på min att-göra-lista, så varför inte?

Med Rolle (rollatorn) i stadigt grepp, begav jag mig ned för backen till tunnelbanan. Ena hissen funkade inte, men jag fick hjälp av en vänlig kille. Tyvärr blev det än värre när jag skulle upp till Vasagatan och bussen. Där är det jättekrångligt med hissen. En lång smal gång, där alla som ska upp står i kö. När sedan hissen kommer ner och någon med barnvagn, rollator eller stora resväskor ska ut ur hissen, måste alla som står i kön backa. När sedan den som står först i kön ska ha tag i hissen, har den redan försvunnit upp till någon annan med barnvagn som ska ner. Samma visa igen, backa, backa, backa och rusa för att få tag i hissen. När jag äntligen kom upp till gatan kände jag mig väldigt frustrerad, och dessutom började klockan dra iväg. Nej, museet får vänta till en annan dag.

Nu är det kaffe som gäller. "Vete-Katten" på Kungsgatan är ett helt okej fik. Tog det sakta och försiktigt och kollade på stadslivet. Stängt även på "Vete-Katten". Jaha! Men någonstans måste det väl vara öppet? Det är ju vanlig söndag. Promenerade upp emot Hötorget. Och efter ett kvarter fanns "Café Avenyn". Där fick det bli. Har aldrig varit där tidigare. Det visade sig vara ett bra stopp. Mycket gott kaffe, bra service och vänligt bemötande. Dit kommer jag antagligen att gå fler gånger.

Någon stor middag blev det inte ikväll. Två varma mackor, en med ost och skinka och en med tomat, lök och ost. Har under kvällen läst en del rätt intressanta artiklar i Forskning & Framsteg.

Ska nu bara kolla vad mina kamrater och vänner har skrivit här på facebook innan jag intar sängläge. Ska vara på Danderyds sjukhus klockan 08.00 i morgon. Jag antar att ni har förstått att det inte är min bästa tid på dygnet.

God Natt Mina Kamrater och Vänner.

Mette Holck

Det fanns dom som varnade!

Inga lysande utsikter för någon i pensionsprognoserna. Det var en av rubrikerna på en artikel om det nya pensionssystemet, som jag skrev 1995. När det ännu fanns vissa möjligheter att påverka.

23 år senare står jag på Våghustorget i Örebro med Tanptrullen och skanderar "Gammal tant behöver större slant".

Själv fick jag veta det jag misstänkt, att jag förlorade stort på det nya pensionssystemet. Som långtidsstuderande akademiker med två barn tätt inpå varandra, fick jag med mig det sämsta i de två systemen. Ingen pensionsrätt för de många studieåren och sämsta möjliga utdelning för barnaår. Med avtalspension hamnar jag på 65 procent av min inkomst.

Och jag som hade jobbat på Försäkringskassan och räknat ut att jag skulle hinna jobba de 30 år som krävdes för att få full ATP. Sina livsval kan man inte göra om i efterskott. Ändå är det inte mig det är mest synd om. Jag har haft en hyfsad lön och har en man med en bra pension. De verkliga förlorarna var och är de lågavlönade deltidsarbetande kvinnorna med dålig avtalspension och liten möjlighet att spara in pensionen, de arbetslösa och de sjuka.

Med hjälp av Försäkringskassan räknade vi på några typfall.

Ibland möter jag numera pensionerade distriktssköterskan Marie Henriksson, en av dem. En av de många kvinnor som i vuxen ålder utbildar sig och tar steget från undersköterska till sjuksköterska. 63 procent av sin dåliga lön skulle hon få om hon jobbade heltid till 65. Hon blev ensamstående och vänder på slantarna för att kunna ge sig ut i världen på billigast tänkbara sätt.

The collage features several newspaper clippings and a large graphic of a hand holding a pen. The clippings include:

- A headline: **Dagens pensionär**
- A sub-headline: **Deltidsarbetande kvinnor och dåligt betalda akademiker är nya systemets förlorare**
- A text snippet: "Ryd... borde... och värda... der vårt nya p... änsyn till deras s..."
- A text snippet: "Karls... ska en person inom våra... tid och tjäna dom där ca 14... månaden som krävs för att ma... tt förtida uttag av pensionen och... etstid?"
- A text snippet: "Koro:"

The graphic shows a hand holding a pen, with the pen tip pointing towards the text. The background is a dark, textured surface.

-- Det borde ske
anställda och våra
som utreder vårt nya
det tas hänsyn till deras s

– Hur ska en person inom vår
beta heltid och tjäna dom där ca 14
norna i månaden som krävs för att man
få göra ett förtida uttag av pensionen och
ner i arbetstid?

– Hur kommer det sig att jag som är för-
tidspensionär får betala den nya egenavgif-
ten till sjukförsäkringen trots att jag aldrig
kan bli sjukskriven.

– Jag tror mera på familjeekonomen P Nilsson än på politikerna. Det här pensionssystemet är inte bra för de inkomsttagarna. Det är de som får dåliga pensio

– Hemma hos min mor som har jag läst i hennes tidning om den framande är väldigt intressant. Jag har läst i hennes tidning om den framande är väldigt intressant. Jag har läst i hennes tidning om den framande är väldigt intressant.

Ajöss med

landagens Ku-
an berättade
om vad det
a pensionssys-
net innebär
om att det
tfarande är
jligt att på
den detal

CHERBO
Det blir inga glädjetår när Marie, Ann-Marie, Ralf och undertecknad, som Kuntrens levande pensionskompet för våra pensionsprognoser.

Alla får vi konstatera att glädjetår blir stort och att inget tyder på att vi kommer att klara av att uttjäna det - även om vi sätter igång och pensions sparar nu.

Ann-Marie, den verkliga lägen

"Allt jag tänkt göra får jag göra innan"

pensio

Grafikern Ralf Bohlin, var en av få "vinnare" i det nya systemet. Han började jobba direkt efter gymnasiet och hade både hyfsad lön och avtalspension. 75 procent av sin lön skulle han få. Men grafiker var en yrkesgrupp, som nästan försvann med digitaliseringen. Han blev arbetslös, gick på a-kassa och arbetsmarknadsutbildningar och fick så småningom ett betydligt sämre betalt jobb som trädgårdstekniker och, förstås, en lägre pension.

Sedan dess har jag varit smärtsamt medveten om hur det nya pensionssystemet skulle slå. Och hur många kvinnor som inte skulle orka de där extra åren som det nya systemet kräver. Som reporter har jag skrivit om kvinnor, som inte har råd att gå till tandläkaren, som fått flytta till en etta, som inte kan köpa en bukett blommor att ha på bordet, som inte har råd att hämta ut

Det här är nya pensio

■ Din livsinkomst, upp till 7,5 basbelopp per år (idag 267.500 kronor), bestämmer din pension.

■ Barnår för barn under fyra år, militärtjänst och studieår ger pensionsrätt, men bara studieåren och militärtjänst från och med 1995 räknas.

■ Barnåren räknas på inkomsten före ledigheten.

■ Födda 1934 eller tidigare berörs inte alls av de nya pensionsregler-

na.

■ Födda 1954 eller senare får pension helt enligt de nya reglerna.

■ Födda 1935-1953 får en del av pensionen enligt det gamla systemet och en del enligt det nya.

■ Det nya pensionsystemet gäller fullt ut först år 2000 då folkpension, pensionstillskott och ATP ersätts av inkomstrelaterad ålderspension.

■ Avtalspensionerna, ca 10 pro-

sina mediciner på recept. Och om vuxna barn som hjälper sina föräldrar ekonomiskt.

Jag har också skrivit om kvinnor, mest inom vården, som inte klarar att jobba ens till 65, vars kroppar smärtar och skriker. Vars kroppar tvingar dem att gå i pension i förtid och bli fattigpensionärer, som aldrig kan göra den där resan de så länge drömt om.

Så när jag får ett mejl om att nu kommer Tantpatrullen till Örebro för att försöka få i gång en förening, så står jag självklart där på Våghustorget. Och vi får applåder av ungdomarna. De tycker det är en skam att så många av dem som burit upp vår välfärd blir fattigpensionärer, och de förstår att vi kämpar för dem.

Utan ett nytt pensionssystem får de kanske 45 procent av sin tidigare lön.

onssystemet

cent ytterligare, läggs ovanpå ålderspensionen.

■ 18,5 procent av lönen betalas in till pensionssystemet. Två procent av detta avsätts till ett premierservkonto.

■ För premiereserven på två procent får man själv välja mellan ett antal placeringsalternativ.

■ Inkomster efter 65 år blir också pensionsgrundande och man kan välja att gå i hel- eller partiell pen-

sion från 61 år med lägre pension.

■ Partiell pension kan man inte ta ut om 70 procent av den beräknade pensionen hamnar under 2,1 basbelopp. Det innebär mycket förenklat att det krävs en livsinkomst på ca 14 000 kr i månaden. De lågavlönade göra sig alltså icke besvär.

■ Garantipensionen blir 2,1 basbelopp, idag 74 900 kr.

Tantigt

För längre sedan än jag har lust att minnas var Tant en hederstitel. Ibland stavat med ett "e" på slutet, som det franska lånordet är. Titeln Tante (med uttalet "taaangt") användes inom högborgserliga kretsar när man tilltalade äldre kvinnliga släktingar som hade satt sig i respekt.

Titeln Tant utan avslutande "e" användes i de flesta andra kretsar för de kvinnliga släktingar och bekanta, som var tillräckligt mycket äldre än man själv, för att behandlas med respekt enbart på grund av sin ålder. Sin svärmor tog man till och med för när man hälsade, om man var väluppfostrad, och det ville man gärna ge sken av att vara på den tiden. "Vill Tant att jag ska öppna fönstret åt Tant?" var ett fullt normalt yttrande. Att byta ut Tant mot "ni" hade varit ett avståndstagande och en förolämpning, och "du" fanns inte ens i någons vildaste fantasi.

När man talade om äldre kvinnor i sin omgivning var det Tant Astrid och Tant Signe och Tant Elsa även när inte tanterna själva var närvarande. Inte ens när man var irriterad på någon Tant glömde man denna respektfulla titel före namnet: "Jag önskar verkligen att Tant Hildur någon enda gång kunde tala om något annat än sina bortskämda gamla katter!"

Tant-titulerandet avtog med tiden, men ordet Tant ingav fortfarande respekt. Under lång tid var Den Svenska Tanten samhällets stöttepelare. Det var hon som tog de smutsiga, tunga eller av andra skäl föraktade arbetsuppgifter som ingen annan ville ha, för hon saknade oftast yrkesutbildning och var beroende av en fast inkomst. På offentliga toaletter var "kabinettsbiträdena" tan-

ter som höll rent, tog betalt och dessutom höll disciplinen uppe bland besökarna. På badhusen hittade man baderskorna – stora muskulösa kvinnor som var hårda i nyporna och talade om var skåpet skulle stå. På sjukhusen fanns sjukvårdsbiträdena, som utförde de tyngsta, kladdigaste och lägst avlönade sysslorna, men yrket var respekterat. De här tanterna klagade aldrig, och de kom troget till arbetet varje dag, oavsett vad.

Dessa pålitliga tanter var också de som vid sidan av tunga jobb och långa arbetsdagar (inklusive lördagar på den här tiden) fyllde ut luckorna i samhällsservicen. De hjälpte gamla orkeslösa släktingar och bekanta, de lagade litet extra mat så det skulle räcka till grannen som hade blivit nästan blind, de hälsade på ensamma morbror Gunnar, som ingen annan hade tid för, med en påse hembakade kanelbullar. Förutom att sköta om sin egen familj, förstås. Och de strödde hemstickade raggssockor, sjalar, mössor och vantar över nära och kära. Man kände respekt för dessa outtröttliga arbetsmyror.

Idag får tanterna klara sig utan respekt. "Tantigt" har blivit ett skällsord. Alla äldre obekanta kvinnor är "en gammal tant". Det har ingen betydelse att de en gång varit samhällets pålitliga stöttepelare och uppfostrat goda samhällsmedborgare. De betraktas nu som helt värdelösa för det moderna samhället: slitna, ofta utan dator, och med kunskaper som inte längre efterfrågas offentligt. Tanterna är en belastning, eftersom de måste få pensionspengar varje månad, trots att de inte längre bidrar till bruttonationalprodukten. Att de fortfarande fyller ut luckorna i samhällsservicen syns inte i BNP. Att tanterna har haft stor del i framväxten av vårt goda samhälle, är det knappast heller någon, förutom tanterna själva, som inser.

Hur skulle gubbarna ha kunnat tjäna in sina högre pensioner,

om inte tanterna ställt upp med komplett markservice vid sidan om sina egna uselt betalda jobb?

Ska tanterna straffas med en pension som inte går att leva på, därför att de av ren omtanke om medmänniskorna försummade att se om sitt eget hus för framtiden? Ingen nu levande svensk har jobbat så mycket i sitt liv som Den Svenska Tanten! Hon har inte haft en tanke på att göra karriär, bli rik på andras bekostnad eller samla på sig gods och guld. Hon har varit en osjälvisk medmänniska som man kunnat räkna med i ur och skur. Det var vad hon blev uppfostrad till.

Det är fortfarande hon som månar om ensamkommande flyktingbarn, samlar ihop avlagda kläder när det blir kris någonstans, bakar bröd till basarer, stickar babypaket åt Röda Korset, hjälper ensamma gamla att komma iväg i tid till det avtalade läkarbesöket och rycker ut när familjepusslen inte går ihop. Bara som exempel.

Men i det nuvarande konkurrenssamhället går inte hennes eget pussel ihop längre. Och ingen känner den respekt som krävs för att hon ska erbjudas en skälig pension. Jag uppmanar till allmän Tantstrejk!

Birgitta Sevefjord

Jag är en tillgång

Vad händer när man blir pensionär? Förutom olika krämpor som kommer med åren och för ensamstående (ofta kvinnor) en kraftigt försämrad ekonomi, så blir man förminskad och många gånger osynliggjord. Den livserfarenhet och yrkeserfarenhet man förvärvat är plötsligt inget värd för den beslutande makten och samhället i stort. Det blir övertydligt i t ex riksdagen. Trots att var fjärde väljare är över 65 år så är bara en handfull riksdagsledamöter detsamma. Partierna behandlar oss mer som röstboskap och mindre som kompetenta individer. Ja, vi behandlas inte längre som individer utan som en kostnadsdrivande grupp inom vård och äldreomsorg.

Särskilt vi kvinnor är en oerhörd samhällsresurs. Vi är ofta bättre än män när det gäller att ta socialt ansvar. Vi har under ett långt liv tagit hand om barn, barnbarn, skröpliga föräldrar och anhöriga. När samhället har svikit har vi stigit in. När politiker i kommuner tagit bort en tredjedel av platserna på äldreboenden, har vi tagit ett allt större ansvar för vård och omsorg av de sköraste. Så när politiker, tjänstemän, journalister och andra utmålar oss äldre som en framtida ekonomisk bomb som tvingar fram stora skattehöjningar, ser man inte att det är vi kvinnor som med vårt oavlönade arbete bär upp en stor del av äldreomsorgen. Två tredjedelar av hjälp till vårdbehövande ges av friskare anhöriga. Vi vet att över 70 procent av de som vårdar svårt sjuka i hemmet är kvinnor. Tänk om vi en dag plötsligt går i strejk och vägrar att ta ansvaret när samhället sviker – då kan vi tala om en ekonomisk bomb!

Jag är född på 40-talet och är fortfarande frisk och vid mina sinnens fulla bruk, det tycker även mina barn. Men den dagen kommer när jag blir skröplig och behöver samhällets omsorger. Även då är jag ju inte bara en kostnad utan också en tillgång, för vi skröpliga genererar en massa jobb! En kvarts miljon, i huvudsak kvinnor, jobbar i äldreomsorgen. Visserligen med låga löner och i förlängningen låga pensioner – men vi skapar jobb! Och tänk om vi äldre kvinnor en dag bestämde oss för att inte längre vara kulturbärare för att t ex teaterbiljetterna är för dyra. Hur många teatrar skulle inte gå i konkurs? Så även i kulturlivet är vi en resurs.

Jag inser ju att min framtid är begränsad, men så länge jag lever och orkar kommer jag att protestera över den åldersdiskriminering som drabbar äldre i både politiken och yrkeslivet. Jag kräver att bli behandlad med respekt, värdighet och integritet den dagen krafterna sviker. Jag kräver att även lågavlönade som arbetat i kvinnodominerade yrken ska få en pension det går att leva på. Därför kräver jag ett nytt pensionssystem där ingen blir fattigpensionär efter ett långt yrkesliv i ett av världens rikaste länder.

Inger Stark

Livet som ensamstående pensionär

Livet blir inte alltid som man har tänkt sig. Plötsligt vänder det och inget är sig likt. Som vi längtade, Ingvar och jag, efter den dagen då även jag skulle gå i pension. Trots att Ingvars pension var ganska låg, och min skulle bli ännu lägre, skulle vi kunna leva ganska gott. I vår kolonistuga, någon kryssning med Viking Line och någon resa till vårt älskade Spanien. Kanske även en gemensam rehab-resa till Vintersol. Nu blev det inte så, för fem år sedan dog min älskade man och jag blev ensam kvar. Vi fick 32 lyckliga år tillsammans. Sorgen och saknaden är så stor. Det är så tomt!

Nu lever jag ensam med en pension som är ett skämt. Hur är det möjligt att ett så dåligt, ogenomtänkt och faktiskt, kvinnofientligt, system kan genomföras. I feminismens stamort på jorden! För det är framför allt mot kvinnorna systemet slår. Ingvar hade ingen bra pension, men det berodde på att han tog ut pensionen i förtid. Han var svårt sjuk, hade syrgas i drygt två år innan han fick sin lungtransplantation. Därför gick han i pension när han var 60 år gammal. Han kunde naturligtvis fått sjukpension men det var förmånligare för honom att ta ut pensionen i förtid. Trots att han gick i pension så tidigt var hans pension högre än vad min är. Trots att jag jobbade ett år extra. I december, året innan jag skulle fylla 66 år, ringde jag till pensionsmyndigheten och frågade hur jag skulle göra. Blir min pension högre om jag jobbar fram till jag fyller 66 år, frågade jag. Nej blev svaret. Ok, då går jag i pension nu sa jag. Jag orkade helt enkelt inte jobba längre.

När jag var 16 år började jag jobba på Postgirot. Jobbade där i 11

år och när jag skulle fylla 27 år slutade jag. För att utbilda mig till barnskötare. De 11 åren var inte pensionsgrundande. Först vid 28 år börjar åren räknas. Visste jag inte då!

1967 föddes min äldsta dotter Annette. Jag var 18 år gammal. Efter barnledigheten återvände jag till Postgirot. 1971 föddes min andra dotter, Maria. Hon var svårt sjuk, lungorna var inte färdiga. När hon var sex dagar gammal dog hon. Året efter, 1972, föddes min tredje dotter, Marie-Louise. Inte heller hennes lungor var klara, hon tillbringade sina första två år på sjukhus. Efter en felbehandling när hon bara var några dagar gammal, blev man tvungen att ta upp ett hål i halsen på henne och sätta in en track. En fruktansvärd tid följde. Jag hade inget stöd av barnens far, fick dra hela det tunga lasset själv. 1974, när Marie-Louise äntligen kom hem från sjukhuset flyttade vi till den nybyggda förorten Husby. Det var då jag slutade på Postgirot och utbildade mig till barnskötare. Tre år senare skilde jag mig från flickornas pappa. Äntligen! Men det innebär att jag blev ensamstående mamma med en urusel ekonomi. Så jag vet hur man vänder på varje krona.

1977 började jag jobba på Trondheimsgatan 23 i Husby, en av alla förskolor i det nybyggda området. Samma år bröt min reumatism ut. Det konstaterades, efter många om och men att jag hade fått Beechtreu och psoriasis, två mycket jobbiga sjukdomar. Jag var sjukskriven långa perioder. 1981 åkte jag på rehabresa till Opatija i Kroatien. Där träffade jag mitt livs kärlek Ingvar. Så lite sjukdomsbonus fick jag. Mina döttrar tyckte om honom, ja han blev deras "pappa". Lycka! Men Ingvar hade en mycket svår reumatism, Sklerodermi, som sätter sig på de inre organen. Den är dödlig, vilket vi båda visste men förträngde.

1986 fick jag hel förtidspension. I samma veva flyttade vi till ett

hyresradhus i Skogås. På den tiden hade man ett helt annat tänkesätt på försäkringskassan. Jag fick läsa in komvux för att jag skulle kunna börja arbeta igen. Förskola var ju otänkbart. När det var dags för Marie-Louise att flytta hemifrån bytte vi radhuset mot två lägenheter. En trea på Nordmarksvägen i Farsta Strand, där Ingvar och jag flyttade in, och en liten etta i Örby, dit Marie-Louise flyttade. Livet var bra! Ingvar och jag åkte på rehab vartannat år och jag började plugga historia på universitetet, med en halv förtidspension som jag behöll fram till pensionen. Jag kom in i Stockholms kommunfullmäktige 1994 och några år senare började jag jobba halvtid som administrativ assistent på Skarpnäcks stadsdelsförvaltning. Fortfarande med förtidspension på den andra halvan, vilket inte ger så många pensionspoäng.

Jag är ensam (**när dog Ingvar??**), lever på min pension, som ligger strax ovanför fattigdomsgränsen. Lätt är det inte. Det går, men det är knapert. Om några år försvinner min egen pensionsförsäkring hos Folksam, vilket innebär minus 1000 kronor i månaden. Kan inte säga att jag längtar till min 70-årsdag.

Förutom sorgen och saknaden efter min älskade man tvingas jag leva under ekonomisk press. Det är ovärdigt ett land som Sverige. Som säger sig vara jämlikt och jämställt. Den generella välfärden ska garantera att alla har det bra, utan ekonomisk press. Men verkligheten är allt annat än så!

Vi måste ha ett nytt pensionssystem som garanterar att ingen ska behöva vara fattigpensionär. Och det är bråttom!

Även som pensionär och ensamstående måste man kunna leva ett bra liv. Min hyra har inte halverats, inte heller elen, Tv-licensen, DN, bredbandet osv. Maten är lite billigare som ensam men samtidigt kan jag inte göra storköp. Min TV kommer kanske gå sönder, nya kläder behöver jag, antagligen en ny dator. Som det ser ut nu

kommer jag inte att ha råd med varken det ena eller det andra. Så här kan vi inte ha det.

Nästa helg ska mitt tredje barnbarnsbarn döpas, lilla Jack. Kalle, barnbarnet, och hans Matilda bor i Simrishamn. Jag kommer att ha svårt att betala resan ner till dopet. Den 31 augusti ska jag betala arrendet till min älskade kolonistuga, drygt 2 000 kronor. Svårt! Jag har haft kolonistugan i 10 år, 5 år tillsammans med min älskade Ingvar, 5 år själv. Jag kan inte tänka mig ett liv utan min stuga. Det borde vara självklart att jag inte skulle behöva oroa mig för hur jag ska kunna betala den. Jag borde, efter ett långt arbetsliv, slippa leva under ekonomisk stress.

Så jag upprepar, det är en skam att Sverige har så många fattigpensionärer och att majoriteten är kvinnor. I genomsnitt har männen 6 000 kronor mer i pension per månad än kvinnor. Vi måste ha ett nytt pensionssystem nu!

Zeliha Dagli

En förortsfeminist berättar

Invandrarkvinnorna som grupp kommer nästan garanterat hamna bland fattigpensionärerna i vårt nuvarande pensionssystem. Själv kom jag hit från Turkiet som flykting med två små barn och min dåvarande man i mitten av 80-talet. Precis som jag, kommer många hit i vuxen ålder och har av det skälet inte kunnat jobba alla de år som krävs. Som invandrarkvinna är det desutom ofta svårt att få jobb och får vi ett så är det ofta lågavlönat, tillfälligt, deltid eller utan kollektivavtal.

Därför är jag med i Tanptrullens arbete och kamp för ett nytt och rättvist pensionssystem. Precis som alla andra vill vi ju som pensionärer kunna leva ett meningsfullt liv efter pensioneringen, ha råd att träffa släkt och vänner, resa, gå på bio eller teatern och göra roliga saker. En grundförutsättning är förstås ett självständigt liv med egen försörjning för alla kvinnor. Därför är jag också engagerad i kampen för att förbättra kvinnornas situation i förorterna. Det gör jag genom "Förortsfeministerna" och det är om den kampen jag vill berätta här.

Att vara förortsfeminist

Jag föddes i sydöstra Turkiet, vid gränsen till Kurdistan. Jag hade en religiös mamma och en sekulär pappa som kämpade mot fundamentalister. Jag var den första flickan i min familj som studerade efter grundskolan och jag blev lärare. När jag jobbade som lärare träffade jag många flickor och kvinnor som sökte min hjälp. Flickorna misshandlades, de giftes bort när de fortfarande var barn. Jag påverkades av 70-talets vänsterrörelse.

1980 kom en junta till Turkiet som slog sönder alla demokratiska röster. Jag engagerade mig i en progressiv facklig lärarorganisation. Och jag har suttit i olika fängelser på grund av mina åsikter, ett av mina barn föddes i ett fängelse. År 1984 flydde jag med mina två småbarn och min dåvarande man på en farlig väg vid gränsen till Syrien. Den första januari 1985 lyckades vi komma till Uppsala. Jag visste redan från början att jag ville stanna här, i den svenska demokratin.

Ur FNs deklaration om de mänskliga rättigheterna från 1948 kommer följande: Alla människor är födda fria och med lika värde och lika rättigheter. Var och en är berättigad till mänskliga rättigheter och friheter utan åtskillnad av något slag, såsom ras, kön, hudfärg eller språk, religion och politisk åskådning.

Varför kan jag då inte använda mina rättigheter? När jag frågar: Varför beslöjar sig kvinnor fortfarande? Varför lämnas våra barn till koranskolor? Till imamer som sprider fördomar mot det svenska samhället.

När jag pratar om integration, när jag diskuterar hur våra förorter ser ut, när jag bara vill ta en fika, säger de med förakt att jag har blivit för svensk.

Vi vet att många av de muslimska länderna styrs av shariagar. I länder som Iran, Saudiarabien eller Afghanistan kränks kvinnors och barns rättigheter ständigt. När religionen styr drabbas först kvinnor och barn. Små flickor gifts bort med äldre män de aldrig har träffat, gravida kvinnor får inte visa sig ute, det anses skamligt. Våldtäkter är "alltid kvinnors fel". Orsaken, säger man, är att de inte har klätt sig anständigt, med andra ord täckt sig. Hedersrelaterat våld ökar, kvinnor får inte skilja sig. Allt detta, och mer, hände i mitt hemland Turkiet när det religiösa partiet tagit makten. Det blev en stor skillnad mot hur det var innan.

Och nu ser jag samma skrämmande tendenser här i Sverige. Under de senaste fem - tio åren har en fundamentalistisk våg kommit till förorterna, imamerna tog makten från politikerna och myndigheterna. Det blev tabu att kritisera kulturen från hemländerna, religionen likaså. Ett klansystem växte fram i vissa förorter, bland annat i Husby där jag bor. Det jag kallar för "de skäggiga skuggorna" har ockuperat våra gemensamma lokaler. Fritidsgården har förvandlats till en moské. Kvinnorna har inte längre någon plats i det offentliga rummet, de stängs in i hemmen. Om de ska lämna sitt hem måste de täcka sig. Annars börjar skvallret genast gå.

Den första konflikten med mina landsmän var medan jag fortfarande bodde i Uppsala. I en uppmärksammat artikel i Uppsala Nya Tidning skrev en kvinnlig politiker om att invandrarkvinnor misshandlades av sina män. Männen reagerade kraftigt. De blev jättearg och bland annat den kurdiska föreningen samlade sina fruar, gick till socialen och protesterade mot att svenskar blandar sig i deras kultur. Då agerade jag mot mina landsmän.

Så småningom flyttade jag till Stockholm. I Rinkeby var jag aktiv i kvinnofrågor. Jag valdes in i Stockholms kommunfullmäktige. Två perioder har jag suttit i Rinkeby Stadsdelsnämnd (SDN), men där fick jag inte tillräckligt stöd av politiker tyvärr. När jag ville driva mina frågor var deras argument: "Ta hänsyn till den kulturella bakgrunden". Denna argumentation gynnar alltid män men missgynnar kvinnor.

Jag klarade inte av att stanna i partipolitiken och istället valde jag att bli förortsaktivist. Då flyttade jag till Husby och har arbetat aktivt med kvinno- och samhällsfrågor sedan dess. Förut kunde jag gå ut och agera, prata med och organisera kvinnorna. Det finns mycket elakt skvaller om oss i Husby, särskilt från de

unga männen. Vi hade lokala träffar i Husby, ordnade seminarier och debatter med de lokala kvinnoorganisationerna. Men med tiden kom de mörka krafterna smygande allt mer och hindrade oss att frigöra oss. Det så kallade Husby-upploppet våren 2013, med brinnande bilar, skjutningar, protester och våld mot poliser med mera, skapade omfattande oroligheter. Efter det vågade inte kvinnorna komma till våra träffar. Bröder skrämde och kontrollerade sina systrar. Ensammödrar styrdes av sina unga söner. De fick inte, eller vågade inte längre delta i möten.

Det sägs att jag vill hjärntvätta dem. Att såna som jag, kafirs, vill förstöra för muslimer och förbjuda slöjan. Vänner varnar. Säger att jag ska vara försiktig. Vi blir ständigt utsatta för otäcka hot.

Utvecklingen i Husby blev värre och värre. Till slut skrev jag en debattartikel i Aftonbladet om att jag ville söka asyl igen. Jag flydde från religiös fundamentalism i Turkiet en gång tidigare. Nu var jag tvungen att göra det igen. Men den här gången i Sverige!

Det blev en intensiv debatt efter min artikel i tidningen. Framför allt har Vänsterpartiet reagerat. Ledande politiker inom V har sagt att jag ägnar mig åt svartmålning och ryktesspridning. Men jag har också fått mycket stöd från enskilda vänsterpartister. Jag vill påpeka att jag inte är ledsen eller arg för att mina kamrater inom vänstern kritiserar mig eller påminner om mina brister. Men jag är ledsen för att en del känner att de har monopol på dessa viktiga frågor som jag driver.

Enligt en nyligen offentliggjord polisrapport är Husby på plats nummer två av farliga förorter i Stockholms län. Allt jag skrev i min artikel bekräftas där. Något måste göras snabbt.

Men istället för att reagera, går politikerna dessa krafter till mötes. De inför separata badtider, ger bidrag till koranskolor, till

religiösa föreningar och liknande. Och satsas det på barn och ungdom så är det på pojkarna. Eftersom de är stökiga.

Efter artikeln tog debatten alltså fart! Vi bildade "Förortsfeminister", med ett debattforum på Facebook och vi i Husby träffas första lördagen i varje månad. Tanken är att det ska leda till förändring. Vi diskuterar hur det ser ut och vad vi kan göra. Hur och var man kan lyfta dessa frågor.

Vi vet att problemet inte är unikt för Husby och vi vet att det inte finns enkla lösningar. Men vi måste stå upp för våra värderingar och våra rättigheter, inte minst för nästa generation invandrarkvinnor. Vi har många utmaningar som möter oss, inte minst det omöjliga samtalsklimatet som råder. Många, främst politiker, vill inte ta i detta för de är rädda att det ska ses som rasism.

Men om integration ska fungera måste vi värna om de rättigheter och skyldigheter vi har som människor, och slå vakt om det som kvinnorörelsen i Sverige har kämpat för i decennier. Och då ska det vara förunnat alla kvinnor i Sverige. Om vi ska lyckas behövs alla de goda krafterna. Här hoppas jag att Humanisterna kan spela en roll.

Eeva-Maria Ljungvall

Livets efterrätt?

Jag föddes några månader efter krigsslutet som äldsta dotter i en småbrukarfamilj i finska Österbotten. Det var fattigt och brist på allt, både varor och pengar. Många varor var ransonerade. Jag gick fyra år i byns folkskola, varefter jag sökte (två dagars intagningsprov) till "kyrkbyns" realskola, eller mellanskola som man kallade den i Finland, och tack vare att den var kommunal, så hade jag råd att gå i den.

Efter mellanskolan blev det gymnasium, som var privat drivet av en stödförening, dock med möjlighet att få befrielse från halva terminsavgiften. Jag tillhörde den andra årskullen studenter från detta gymnasium. Min far hade varit en av de mest drivande personerna för att överhuvudtaget få ett gymnasium till kommunen. Själv hade han trots "läshuvud" inte haft möjlighet att studera mer än fyra år i folkskolan som ung. Efter studenten och ett sabbatsår med arbete i både Sverige och Tyskland så fortsatte jag studierna vid Handelshögskolan i Helsingfors.

Som tolvåring skrev jag i en vänbok att min högsta önskan var att bli "yrkeskvinna". Som femtonåring åkte jag för första gången till Stockholm för att arbeta som springflicka på Åhlén & Holm AB:s varuhus vid Ringvägen i Stockholm. Det blev totalt sex somrar och ett jullov på samma ställe; som lagerkontorist, expedit, kassabi-träde i cafeterian, telefonist och sist men inte minst som lönekontorist. Alla var väldigt snälla och jag trivdes oerhört bra. Jag arbetade alla skol- och studielov från första till sista dagen.

Under sabbatsåret efter studenten arbetade jag också ett halvt år på en fabrik i Hannover och några månader som kontorist på Algots textilföretag i Borås. En sommar under studietiden blev det tre månader på en bank i München.

Efter studierna arbetade jag två år på Marimekkos huvudkontor i Helsingfors, innan jag tog det definitiva klivet över Östersjön till Stockholm sommaren 1969. Dessförinnan hann jag sköta pappersexercisen i mitt föräldrahem under några månader, efter min fars hastiga död, då han blivit påkörd av en bil när han cyklade. Det var lätt att få arbete då i Sverige. Om man var på anställningsintervju på en fredag, så kunde man börja arbeta på måndag. Först blev det Skatteverkets utlandsavdelning i Skatteskrapan på Södermalm, därefter ett finskt dotterbolag i Västberga industriområde och senare i Södertälje. Företaget sålde bland annat grävmaskiner och skogsmaskiner.

Därefter var det dags för både giftermål, flytt till Lidingö och barnafödande. Barnledigheten blev något längre (2 år) än planerat på grund av bristen på daghemsplatser. Då började jag engagera mig, bland annat i kvinnofrågor, Aktionsgruppen för daghem och fritidshem och i VPK. Efter att ha fått arbete på ett privat, framgångsrikt handelsföretag vid Karlaplan, så började jag också engagera mig i facket, både som kvinnokontaktombud och som skyddsombud lokalt och i SIF:s kvinnoråd centralt.

Nu började också mitt kommunalpolitiska engagemang (kommunfullmäktige, kommunstyrelsen, socialnämnden, skolstyrelsen, kulturnämnden, äldre- och handikappnämnden) i Lidingö under totalt 20 år, tills jag lämnade kommunen år 2000. Efter 11 års anställning på det privata företaget vid Karlaplan var det dags att få anställning som politisk sekreterare på VPK-kansliet i Stockholms Stadshus i april 1986, strax efter mordet på Olof Palme. Även efter

att min egen mor dött, hastigt på samma sätt som min far. Från Stadshuset gick jag i avtalspension vid 62 års ålder. Under tiden vid Stadshuset hade jag också varit tjänstledig i åtta år medan jag arbetade som politisk sekreterare på V-kansliet i Landstingshuset.

Man kan säga att min högsta önskan om att bli "yrkeskvinna" hade gått i uppfyllelse. Jag har inte behövt vara arbetslös under hela mitt liv, med undantag för kortare perioder då jag varit barnledig och inte fått barnomsorg i önskad tid. Nämnas kan också att jag blev änka vid 46 års ålder 1991 efter att min man dött i ALS. Våra söner var då 13 och 17 år gamla. Därefter var jag således ensamförsörjare och har sedan dess varit ensamstående.

Pensionen kom som en efterlängtd befrielse från ett stressigt arbetsliv och när svår artros, framför allt i knäna, började göra sig gällande. Jag har inte ångrat en sekund att jag gick redan vid 62 års ålder, och är tacksam för att jag kunde få avtalspension från Stadshuset tills den ordinarie ålderspensionen började gälla vid 65. Efter att jag fått mina nya knäproteser så kunde jag också bli mer rörlig, kunde cykla, plocka bär och svamp i skogen och ägna mig åt trädgårdssysslor i mitt älskade sommartorp i Finland, där jag numera tillbringar hela sommarhalvåret. Där odlar jag mina potatisar och grönsaker, eldar ris på åkern, beundrar vackra solnedgångar och njuter av blommor och fågelsång. Där lever jag enkelt på 32 kvm med utedass och bastu utan dusch. Det är tvättfat som gäller, när man ska tvätta sig.

Att få sova på morgonen utan väckarklocka är en ynnest för en nattuggla. Att kunna äta sin frukost och läsa sin tidning i lugn och ro upp-skattar jag högt. Överhuvudtaget att kunna disponera sin tid såsom man själv behagar tillhör pensionärlivets fördelar. Att ha tid till socialt umgänge, att läsa böcker, gå på bio, teater, konserter, föredrag, författarträffar och andra kulturaktiviteter, är

en rikedom att vara glad över. Jag bor numera centralt, billigt och bra på Södermalm i Stockholm. Jag har också en pension som jag klarar mig bra på. Jag är van att planera min ekonomi och har aldrig lärt mig att leva i lyx. Jag är inte heller särskilt road av några långresor, restaurangbesök och dylikt. Något behov av flera prylar har jag inte heller. Så smått har jag börjat "döstäda", men det finns fortfarande alltför mycket saker, böcker, pärmor och papper kvar för mina söner att ta hand om när jag dör. Det bekymrar mig något, men jag har så svårt att kasta bort saker.

Vid sidan av allt det roliga som ingår i pensionärlivet, så är också döden hela tiden närvarande. Det är många runtomkring som redan fått lämna livet och vänkretsen krymper alltmer. Själv får man alltför krämpor ju äldre man blir. Orken avtar, stegen blir långsammare och händerna allt stelare av artros. Det är dock bra att det finns reservdelar. Själv har jag knäproteser och hörapparat. Jag har också förbättrat synen genom starroperation av ögonen och kunnat lämna glasögonen. Rädslan för att bli beroende av andra, att "tappa förståndet" och att inte kunna röra sig obehindrat finns dock där.

Trots medvetenheten om att tiden som man har kvar här på jorden är begränsad, så måste man också kunna njuta av varje dag och stund, och inte tappa sin nyfikenhet på vad livet ännu kan erbjuda.

Brit Rundberg

Gammal för första gången

Det här blir en allmän betraktelse över åldrandet och synen på åldrandet. När blir en gammal och hur blir en behandlad? Hur ser det ut generellt och vad blir resultatet?

Minns hur jag dagen efter min 65-årsdag, för 20 år sedan, korsade Dalagatan på väg till ett sammanträde. Här går en ålderspensionär, sa jag lite skämtsamt till mig själv. Så litet jag visste. Allt blev ju precis som vanligt i många år efter den dagen, för att bli gammal händer långsamt, liksom smyger sig på en, steg för steg. I början fattar en ingenting. Ingen som blir gammal har ju varit det förr. En trampar nya och okända stigar. Omvärlden skickar nya signaler. Trevliga och otrevliga. Det kan bli både upp och ner. Det är intressant också. Väldigt intressant.

Det här kommer alltså handla mycket om synen på de gamla i vårt samhälle och hur den synen också leder till diskriminering på olika nivåer. Hur diskrimineringen upplevs av den som genomlever det. En del gamla människor blir sjuka på olika sätt och måste därför vårdas eller bli hjälpta med praktiska saker. Och det är klart att en äldre person med en väl använd kropp har lättare att bli sjuk än en yngre med nyare kropp. Men att bli gammal är i sig ingen sjukdom. De flesta äldre och gamla är friska för sina år och pigga. Men omvärlden ser det inte så eller verkar inte vilja se det så.

Rollator till huvudet

För ett halvår sedan tvingades jag använda rollator några månader. Rollatorn är en fantastisk uppfinning, men tyvärr innebär den att en del människor direkt stämplar brukaren som i behov av rol-

lator till huvudet också, särskilt om rollatorföraren ser riktigt gammal och rynkig ut. Nej, det var inte roligt att gå med rollator. Bland annat därför, tränade jag intensivt i fem månader för att slippa undan den. Numera klarar jag mig utan, men använder för säkerhets skull käpp utomhus. Fast rynkor och böjd rygg tillsammans med käpp är inte heller någon bra kombination. Den ger visserligen fördelar i kollektivtrafiken eftersom fler reser sig upp. Och bussförarna fattar för det mesta att det är en dålig idé att rivstarta innan käppanvändaren satt sig ner. Men käppen kan också leda till slutsatsen att även huvudet behöver stöd.

En får uppleva bemötanden av alla de slag. Det värsta är att bli tilltalad som om en var ett litet barn eller typ liten gullig hundvalp. När någon vill vara vänlig eller hjälpsam och tilltalar en med sin allra ljusaste och lenaste röst, proppfull av medlidande ynkanden högt upp i diskanten, vad säger en då? Jag blir i alla fall helt förstummad. Och jag undrar hur de blivit sådana? Vad är det med böjd rygg, rynkor, käpp eller rollator som triggar igång den sortens beteende? Kanske är det den egna rädslan för åldrande och död? Eller rentav bara fördomar? Vem vet? En psykolog skulle kanske kunna förklara.

En annan attityd mot oss äldre kan vara, att en i butiker och vid snabbköpskassor kan mötas av pinsamt dåliga skämt och kommentarer av ett slag som i vart fall jag aldrig mötts av tidigare. Tror helt enkelt det i sådana fall kan handla om att genom skojigheter försöka muntra upp den där gamlingen som uppenbarligen står vid gravens rand. Eller är det så att åldersrynkor gör att jag ser snällare ut och därför är mer tålmodig med dåliga skämt? Vem vet. Hur som helst är det ju ganska gulligt tänkt även om det kan vara påfrestande.

De här exemplen på vad en kan råka ut för som gammal är egentligen bara toppen på ett isberg. Eller ska vi säga köttberg? Alla minns väl hur f d finansministern Per Nuder (S) på sin tid beskrev 40-talisterna som ett köttberg när dessa började gå i pension. Herregud, vilka bekymmer! Alla dessa åldringar! Tyvärr låter det ungefär likadant idag när åldrandet debatteras. Att vi lever allt längre har för många blivit lika med fler dementa och därmed växande utgifter för stat och kommun. Stora rubriker och artiklar om en dyster framtid med ett växande berg av senila och kostsamma åldringar. Det är få eller ingen som tar upp det positiva med att vi lever längre, och att det också betyder en växande skara pigga ålderpensionärer som är en positiv tillgång för samhället!

Nej, att vi blir allt äldre verkar bara orsaka bekymmer för skattebetalarna. Vi gamla är i princip en börda. Vi blir som grupp bara till dystra rubriker.

Förstår inte sitt eget bästa

Tänkte först inte alls gå in på äldreomsorgen. Blir så upprörd. Äldregruppen är stor och skiftande. Vi åldras olika. Några har tur med bra gener. Andra inte. En del får kroppsliga besvär och

behöver hjälp av det skälet. Andra blir dementa. De sistnämnda behöver så klart hjälp för att reda ut vad de egentligen behöver hjälp med. Då finns biståndsbedömarna inom socialtjänsten redo, experterna som kan utreda och slå fast vad för slags hjälp som behövs. Bra! Men äldreomsorgen nöjer sig inte med det. Alla de andra, den stora gruppen äldre pensionärer som av kroppsliga skäl behöver hjälp i sin vardag, ska också biståndsbedömas, alltså kontrolleras. De anses för det första inte kunna formulera sina egna behov av hjälp, åtminstone inte utan vägledning. Och för det andra finns förstås misstanken där. Behöver den där gamla verkligen den här hjälpen? Eller försöker hen helt enkelt lura sig till hjälp? Det är svårt att förklara kommunernas kontrollbehov på annat sätt. Men hur kul är det att som gammal inse att en behöver hjälp hemma? Hur kul är det att inte längre klara vardagen själv? Jag tror inte någon som känner sig tvungen be om hjälp av äldreomsorg och hemtjänst gör det med lätt hjärta.

I Stockholm finns sedan ett antal år tillbaka en handledning för biståndsbedömare hur de behövande äldre ska frågas ut inför utredningen. Den omfattar frågebatterier på ett så stort antal områden, att håret reser sig på huvudet om en som jag haft tillfälle att ta del av den. En handledning med mycket integritetskränkande frågor. Nu tror jag förstås inte att biståndsbedömarna sitter och håller frågebatteriet i handen och prickar av frågor när de träffar de hemtjänstsökande. Men det är klart den blir styrande. Den finns i bakgrunden och den gäller fortfarande.

Grundinställningen är, att de äldre helt enkelt inte riktigt begriper sitt eget bästa, oavsett de är dementa eller ej. De är mer eller mindre orediga i huvudet. De kan också misstänkas för att hitta på hjälpbehovet.

Vet inte om synen på åldrandet och ålderdomen ändrats genom åren. Men i takt med en växande ungdomskult har i vart fall klyf-

tan mellan generationerna ökat. På ytan har allt förstås blivit bättre. Ättestupan och den tid när gamla, övergivna skickades runt som paket mellan gårdarna, som i turordning skulle ta hand om dem, allt sånt är ju historia. Idag är vi ju modernare.

Långt från farmor eller mormor i sagan

Troligen är det så att riktigt gamla människor idag rör sig mycket mer ute i samhället än vad de gjort tidigare. Det räcker med att gå några decennier tillbaka i tiden för att se skillnaden. Vi som är gamla nu tar helt enkelt mer plats i det offentliga rummet än vad tidigare generationer gjorde. Och många av oss är kvinnor, eftersom kvinnor statistiskt sett lever längre än män. Och de flesta av oss befinner sig väldigt långt borta från mormor och farmor i *Pelles nya kläder* och andra klassiska bilderböcker. Tycker det borde märkas. Men nej! Så varifrån kommer då den fortsatta åldersdiskrimineringen? Är den resultatet av djupt rotade föreställningar i folkhavet eller politiska beslut? Hönan eller ägget? Ägget eller hönan?

Vill peka på ett par högst aktuella exempel på åldersdiskrimineringen, det ena värre än det andra. I januari 2018 upptäckte många pensionärer på 80 år eller äldre, att de fått mycket mindre i sin kommunala tjänstepension. Vad hände? Jag har fått det förklarat för mig men beräkningar av pensioner är komplicerade, och att redovisa allt här skulle bli för långt. Så det här blir en kortversion. "Sveriges kommuner och landsting" (SKL) insåg för 8 år sedan, att den revidering av pensionsöverenskommelsen som skedde 2002 behövde åtgärdas. Men arbetsgruppen på SKL tyckte tydligen att det blev för komplicerat att beräkna vad det skulle innebära för de allra äldsta pensionärerna. Så man lät bli. Därför blev det som det blev, sänkta pensioner från och med i år för de kommunal- och landstingsanställda på mer än 80 år.

Hur kom SKL fram till detta? Det har vi inte fått veta. Kan

arbetsgruppen som jobbade med pensionsöversynen ha diskuterat i termer som att det ändå handlade om människor som skulle vara väldigt gamla när beslutet verkställdes? Eller ansåg de att de gamla inte skulle märka en hundring hit eller dit? Nämdes något om att en del dessutom borde vara döda vid verkställigheten?

Nej, självklart diskuterade de inte i sådana termer! Absolut inte!

Men jag tror att arbetsgruppen kanske tyckte att det inte var så himla viktigt att lägga massor av tankearbete och tid på den här gruppen urgamla pensionärer. Uppdraget var komplicerat nog ändå. Kändes motigt, kanske onödigt? Så blev det som det blev den gången för 8 år sedan.

Skamlig diskriminering

Nu 2018 är det valår igen och denna gång är mer än 25 procent av de röstberättigade i riksdagsvalet 65 år eller äldre. Vi pensionärer har länge varit en stor och växande väljargrupp. Men det har hittills inte satt några spår i riksdagens sammansättning. Enligt Statistiska centralbyråns sammanräkningar från valet 2014 var 23,3 procent av de röstberättigade över 65 år den gången. Men valet resulterade i att bara 2,6 procent 65-plusare kom in i riksdagen. Miljöpartiet och Vänsterpartiet hade inte en enda över 65 år.

Det ser lika mörkt ut i årets val. Det finns många äldre på partiernas listor men de står nästan konsekvent på icke valbar plats. Den äldre generationen med sina livserfarenheter och samlade kunskaper stängs i princip ute från riksdagen. Är de samhälls- och politiskt engagerade, kan de ju alltid ägna sig åt kommunala pensionsråd och liknande, utan något beslutsansvar och med fokus begränsat till äldrefrågor. Diskrimineringen av oss äldre är skamlig!

Åldersdiskrimineringen finns i olika former och på olika nivåer. Och den hänger förstås ihop med en ålderssegregering som genomsyrar allt. Unga här och gamla där. Och det stora sjoket me-

delålders för sig. Segregeringen har gått väldigt långt och det kan vara ett av skälen till att många helt enkelt inte vet hur man ska hantera eller tilltala den där gamla sortens människor med rynkor, böjda ryggar, käppar och rollatorer. Ja, jag överdriver kanske litet, men ibland måste en ta ut svängarna för att få fram budskapet.

Det tar tid att bli gammal. Det går ju inte att prova på i förväg. Det är nog först när en är där själv, som en fattar omfattning av åldersdiskrimineringen och hur mångskiftande den kan vara. Det är intressant att iaktta, och en gigantisk pedagogisk uppgift att ta itu med, om en vill få en ändring till stånd. Sen gäller det att hinna med också.

Gertie Lux

Tantpatrullens häxrap

Ett skri genom gränder och parker. Ett häxrop för rättvisans slant!
Huka er nu, patriarker, när tanten blir häxmilitant!

Tanter är inte alls näpna små gull, nej samfällt så höjs nu vårt skri –
ett vilt rop i natten för rättvisans skull, mot mansmulletts hegemoni.

Tro inte att häxornas kroppar förbränns i förtalandet eld,
nej, vi har fått nog av de snoppar, som glömt att betala sin gäld!

I mörknande tider hörs tanterna ryta för fred och för rättvisans slant.
Till storms! Vi rör om i vår bubblande gryta, så huka er gubbs,
för en häxmilitant!

Hösten är kylig, vintern är lång, häxornas eldar ska brinna.
Mäktig och stark ska befrielsens sång föras från kvinna till kvinna!

Margit Binäs

Inte mycket att hänga i julgranen

Efter att ha arbetat i förskolans värld i 37 år bestämde jag mig för att gå i pension vid 65 års ålder. Där gick gränsen för mig, jag orkade inte mer med mina två diskbräck. Med 25-procentigt sjukbidrag under de sista tio åren var jag orolig för att min pension skulle bli väldigt låg att leva på. Så oron gnagde i mitt bakhuvud under sex månader innan pensionen. Delvis för att jag är ensamboende med dyr hyra, 7000 kronor i månaden, och också ensam om många andra omkostnader. Men orken för att fortsätta jobba som förskollärare fanns inte kvar.

Lite om min bakgrund: Jag tog mitt första jobb vid 15 års ålder, som postflicka på NAF (Nordiska armaturfabrikerna) i Linköping. Blev gravid när jag var 17 år och blev hemmafru. Jag fick ett barn till, mina barn är nu 52 och 47 år. Jag stannade hemma i ca sex år, mina barns far försörjde mig under dessa år. Sedan utbildade jag mig till sjukvårdsbiträde, och fick arbete på sjukhuset i Linköping.

Efter 11 års förhållande separerade vi och jag flyttade till Stockholm med ett av våra barn.

Nu till min pension, som är 14 000 i månaden efter att jag fyllt 70 år. Det är ju inte mycket att hänga i julgranen, jag är hela tiden orolig att inte pengarna ska räcka varje månad. Nu till exempel i juli var pengarna slut den 31 juli. Då fick jag leva på en buffert som jag har lyckats spara ihop innan pensionen sänktes vid 70 års ålder. Jag behöver också uppsöka tandläkaren, beställde tid men fick avboka på grund av penningbrist. Det var för ett år sedan och

jag har fortfarande inte besökt tandläkaren. Nu undrar jag hur Sveriges regering, ska se till att pensionärer, framför allt vi kvinnor, som arbetat nästan hela vårt liv, ska klara av att få ett drägligt liv och inte behöva vara beroende av någon annan, till exempel sambo eller sina barn.

Ska jag efter att ha fostrat barn, syskon, föräldrar, under 37 år i förskolan, inte kunna leva på min pension? Nej, nu behöver vi ett nytt pensionssystem, inte bara för mig utan för kommande generationer!

Marie Monvall

Tanter

Jag tror det började med Tant Strul.
En bra Tantkänsla.

När Tant dök upp som realitet gjorde vi upptäckten
att ingen förväntar sej nåt särskilt
av en vanlig medelålders kvinna.

Osedda kan vi gå omkring
tills plötsligt
En Tant hoppar fram från ingenstans och vrålar:

Inga nazister på våra gator!

Förvåning.
Vänta nu, är dom där aktivister?

Om.
Oanad aktivism som mognat fram
för att tala om att Tanter finns,
hörs och har minst samma behov som alla andra.

Och lite mer ont i benen då och då.

Vi insåg att Tant är ett tillstånd och inte en ålder.
Eller ett kön.

Vi insåg att Tanter har en egen plats.

Elisabeth Löfoander

Gammal tant behöver större slant!

Det svenska pensionssystemet ur ett kvinnoperspektiv

Det nuvarande pensionssystemet har varit i bruk i drygt 20 år och det har visat sig att en stor grupp – främst kvinnor – har blivit särskilt missgynnade av det nya systemet. Enligt EU:s officiella statistik har 16,8 procent, det vill säga 328 000 pensionärer en pension som är så låg att de lever på gränsen till relativ fattigdom. Detta är en högre andel än i de övriga nordiska länderna liksom i majoriteten av EU:s länder. Dessa "fattigpensionärer" har inte den levnadsstandard som är självklar för de flesta övriga medborgare i Sverige.

Pensionssystemet skapar fattigpensionärer

De flesta pensionärer kan efter pensionen fortsätta att leva i stort sett som tidigare även om de får göra vissa inskränkningar.

För de cirka 328 000 fattigpensionärerna, varav 80 procent är kvinnor, blir livet dock drastiskt förändrat. De förvandlas från att ha varit självständiga, oberoende personer till att bli bidragstagare. Det nuvarande pensionssystemet – grundpension, garantipension, äldreförsörjningsstöd eller låg inkomstpension – täcker inte normala levnadskostnader för denna grupp. Systemet har skapat ett glapp mellan pension och levnadskostnader, ett glapp som pensionären själv förväntas klara genom att ansöka om bidrag från olika myndigheter och institutioner.

Pensionären måste alltså ställa in sig på att under sin sista tid bli berövad sin personliga integritet. Hon tvingas utlämna sin privata

ekonomiska, sociala och medicinska situation för att ansöka om ekonomisk hjälp. Det gäller sådant som bostadstillägg, färdtjänst, socialbidrag med mera hos olika myndigheter. Det kan också gälla pengar till glasögon, kläder, tandläkare och andra nödvändiga utgifter som får sökas hos kyrkor och frivilligorganisationer. Ofta går ansökningarna till olika myndigheter inte igenom vid första försöket, utan pensionären tvingas överklaga ärendet i olika instanser. Många pensionärer upplever dessa processer som så förnedrande och komplicerade att de avstår från att ansöka om bistånd trots stora behov.

Vi har skapat världens bästa pensionssystem med den lilla defekten att det ger för små pensioner. Många människor, som arbetat hela livet, kommer tycka att de har blivit fattiga.

(Göran Persson, Sveriges statsminister 1996–2006, SvD 2017)

Hur ska en blivande fattigpensionär planera inför pensionen?

Hur skall då en blivande pensionär som förväntar sig en låg pension kunna skydda sig och trygga sin ålderdom? Eftersom eventuella tillgångar först måste användas upp innan bostadstillägg beviljas, lönar det sig alltså inte för henne att spara ihop en buffert medan hon fortfarande arbetar eller lever i en tvåsamhet. Hon kan inte heller ta en privat pensionsförsäkring eller ha ett extraarbete. Eftersom tillgångar på mer än 100 000 kr sänker eller eliminerar bostadstillägget, kan hon exempelvis inte äga en sommarstuga, något som många andra pensionärer kan ha glädje av efter pensioneringen.

Det är svårt att se vad en blivande pensionär, som väntar sig en fattigpension, kan göra inom det nuvarande pensionssystemet för att förbereda sig för en meningsfull pensionärstid. Men en höjd grundpension skulle, även om den inte var mycket högre

än nuvarande grundpension, tillsammans med bostadstillägg och socialbidrag, ge en värdigare tillvaro samt möjlighet för pensionären att planera och därmed förbättra sin ekonomiska situation.

Skillnader i levnadsvillkor mellan kvinnors och mäns ålderdom

Hittills har insikten om skillnader i biologiska, sociala och ekonomiska villkor mellan kvinnor och män praktiskt taget saknats i pensionsdebatten. Pensionsavtalet beskrivs officiellt som könsneutralt vilket förutsätter att kvinnor och män har samma biologiska och sociala levnadsvillkor. Verkligheten ser dock annorlunda ut, exempelvis:

- Barn föds av kvinnor och tas även främst om hand av kvinnor som tar ut mesta delen av barnledighet och VAB-ledighet.
- Kvinnor och män har generellt olika livslängd. Män lever i genomsnitt till 80 års ålder, kvinnor lever fyra år längre. Detta, tillsammans med att män ofta är äldre än kvinnor i äktenskap/samboförhållanden, innebär att kvinnor ofta får leva sina sista 5–10 år ensamma.
- Män har i genomsnitt 19 900 kronor i månaden i pension, kvinnor har 13 200 kronor i månaden, alltså en skillnad på 6 700 kronor.

De sista åren i livet kan alltså te sig helt olika för män och kvinnor. Bland personer mellan 80 och 84 år är nästan hälften av kvinnorna änkor medan knappt var femte man är änklings. SCB:s statistik visar att bland männen som är 90 år och äldre är nästan hälften fortfarande gifta medan endast sju procent av kvinnor i

den åldern är det. Fler kvinnor än män får alltså leva i ett enpensionshushåll och de måste själva betala till exempel för den hjälp och omsorg de behöver av hemtjänsten.

En stor del av äldreomsorgen utförs av kvinnor – som tar hand om sina äldre män eller andra anhöriga. Siffror från försäkringskassan visar att 72 procent av de som får närståendepenning för att vårda svårt sjuka i hemmet, är kvinnor.

Många män har alltså sällskap, blir omhändertagna och lever i ett hushåll med två pensioner under sitt liv som pensionärer. Förutom att män har högre pension än kvinnor, behöver de alltså inte i samma utsträckning som kvinnor oroa sig för att på sin ålderdom bli ensamma, sjuka och fattiga. De skonas också oftare från den sorg det innebär att ha blivit lämnad ensam efter ett liv i gemenskap.

Därför känner kanske inte männen samma behov som kvinnor att engagera sig i frågor som fattigpension, äldreboende,

geriatrik, ensamhet med mera. Kampen för dessa frågor får kvinnorna i stort utkämpa själva.

Situationen för kvinnorna har inte blivit lättare av att änkepensionen togs bort samtidigt som det nya pensionssystemet infördes.

Pensionsgruppen* torde ha varit helt medvetna om ovanstående och andra skillnader i kvinnors och mäns livsbetingelser men man har valt att blunda för verkligheten och har konstruerat ett pensionssystem som kallas könsneutralt men som inte tar hänsyn till kvinnornas utsatta situation.

På saklig grund kan jag fastslå: kvinnors pensioner är en viktigare fråga än mäns pensioner – inte lika viktig utan viktigare! (Agneta Stark; Halva makten, Hela lönen, 1994)

Ålderism

Enligt diskrimineringslagen är diskriminering på grund av ålder en av sju diskrimineringsgrunder.

Begreppet ålderism har stöd hos flera forskare. Lars Andersson, professor i gerontologi anser att ålderism kan jämföras med begrepp som rasism eller sexism. Yngve Gustafson, professor i geriatrik vid Umeå Universitet, menar att det inte är någon tvekan om att vi har ett värderingsproblem i samhället i relation till gamla människor. Är det samhällets attityder som gör att gamla känner sig som en belastning, vilket leder till att den mentala ohälsan ökat kraftigt?

Jonas Albertsson och Daniel Käck, Karlstads Universitet, har i ett examensarbete intervjuat fem biståndshandläggare om deras upplevelser kring äldres diskriminering, resultatet analyserades utifrån ett ålderismteoretiskt perspektiv. Biståndshandläggarna uppgav att diskriminering, fördomar och stereotyper finns i samhället och ställer till problem för äldre människor. De drabbas av

utanförskap och sämre bemötande vilket bidrar till en negativ självbild. Äldre blir mindre representerade än andra grupper, de åsidosätts och tillgängligheten i samhället är inte anpassad efter deras behov. Biståndshandläggarna ansåg att samhället måste lyssna mer på vad de äldre vill och behöver. Det är samhällets skyldighet att motarbeta diskriminering och värna om människors lika värde.

Pensionärernas status i samhället

Vart femte år genomför organisationen World Values Survey mätningar av vilka värderingar människor har i olika länder. Vid senaste mätningen i 60 länder undersöktes den sociala positionen för bland annat 70-åringar. Det sociala anseendet för de äldre visade sig vara högst i Mellanöstern och i norra Afrika. Bland de länder som har den allra lägsta andelen 70-åringar med högt socialt anseende återfinns Sverige. Vi hamnar på en inte särskilt hedrande näst sista plats på listan, bara Estland hamnar lägre.

Pensionärers representation i riksdagen

Sverige är en representativ demokrati. Enligt regeringsformen "utgår all offentlig makt från folket". Riksdagen utgör landets lagstiftande makt och är Sveriges högsta beslutande organ.

SPF Senioren har analyserat riksdagspartiernas vallistor inför årets val och konstaterat att partierna praktiskt taget har stängt dörren för äldre kandidater. Partierna brukar framhålla vikten av att vallistorna är representativa och speglar befolkningens sammansättning, men när det gäller de äldres deltagande i riksdagen så fanns det bara sju kandidater över 65 år på valbar plats.

Efter valet 2018 har vi nu det sämsta utfallet för pensionärer på många år, sammanlagt sex ledamöter över 65 år valdes in i Sveriges riksdag. Pensionärer utgör alltså nu knappa 2 procent av riksdagen, detta trots att 26 procent, med andra ord cirka 2 miljoner, av befolkningen är 65 år och äldre. Fyra partier: S, V, MP och C saknar helt ledamöter över 65 år. M har två, L har en, SD har två och KD har en. De partier som saknar representation av äldre personer utgör cirka hälften av riksdagen. Om gruppen äldre vore representerade enligt sin andel av befolkningen skulle detta motsvaras av cirka 90 ledamöter. Man kan undra om pensionssystemet hade sett likadant ut om 90 pensionärer hade representerat gruppen äldre i riksdagen då beslutet togs.

Personer över 65 år har alltså en ytterst knapp representation i riksdagen. I fyra partier, som förväntas utgöra hälften av den framtida riksdagen, har de äldre över huvud taget inte någon ledamot som representerar deras intressen. Som pensionär känner man sig helt maktlös, eftersom alla partier verkar vara överens om att hålla oss utanför möjligheten att delta i den demokratiska processen, och verka för att förbättra vår situation i samhället.

En värdig tillvaro för alla pensionärer

”Skälig”, inte ”god levnadsnivå”

Riksnormen för försörjningsstöd bestäms av regeringen för varje kalenderår och skall ge ”skälig levnadsnivå”. Stödet skall täcka livsmedel, kläder och skor, fritid och lek, hygien, barn- och ungdomsförsäkring, förbrukningsvaror, dagstidning, telefon och tv-avgift. För exempelvis glasögon, sjuk- och tandvård, läkemedel med mera skall socialbidrag sökas, men för övriga kostnader finns ingen finansiering.

Trots efterforskningar och kontakter med främst Konsumentverket, har det inte varit möjligt att få fram underlag till förslag på budget för en pensionär med äldreförsörjningsstöd eller någon information om hur regeringen kommit fram till den beslutade riksnormen.

Hur motiveras beslutet att pensionärer endast ska ha ”skälig” och inte ”god” levnadsnivå? Staten planerar alltså medvetet för att en stor grupp medborgare – främst äldre kvinnor – inte skall kunna ta del av det svenska välfärdssamhället. Är det rimligt att det i vårt samhälle skall finnas pensionärer som inte har råd att äta nyttig och närande mat, inte kan gå till tandläkaren, inte kan köpa månadskort till kollektivtrafiken, inte kan ta del av det kulturella utbudet och annat som är naturligt för de flesta?

Skall pensionärer till exempel vara integrerade i det digitala IT-samhället? Det tas för givet att svenska medborgare har datorer med bredband och är uppkopplade på internet och på så sätt kan kontakta myndigheter, betala räkningar, kontakta läkare och så vidare. Men detta gäller inte pensionärer med låg pension. De får stå utanför eftersom kostnaderna för datorer och bredband är för höga.

"Alla människors lika värde"

Hur kommer det sig att de sex partierna i pensionsgruppen* (S, MP, M, C, L, och KD), kan vara överens om att hålla kvar en grupp, främst kvinnor, i fattigdom och otrygghet? På vilken grund vilar dessa partiers värderingar? I regeringsformens andra paragraf står: "den offentliga makten skall utövas med respekt för alla människors lika värde".

Dagens fattigpensionärer tycks inte ha ingått i begreppet "alla människor" när pensionssystemet utformades. De sämst ställda pensionärerna utgörs till stor del av de kvinnor som tidigare tagit hand om barn, familj och sjuka och behövande inom vård och omsorg. Varför vill man inte avskaffa ett system som lönar dessa kvinnors insatser med så låga pensioner att det leder till fattigdom?

Ett lands civilisation kan bedömas genom att undersöka hur dess svagaste grupper behandlas – det svenska pensionssystemet kräver en total omstrukturering om alla pensionärer i landet skall få en värdig tillvaro.

*Pensionsgruppen, med sitt nuvarande uppdrag att vårda och utveckla pensionssystemet, kom till 2006. Men i princip har den, med smärre kosmetiska förändringar, existerat sedan 1992. Det var då en moderatstyrd regering tillsatte en pensionsarbetsgrupp som skulle se över pensionssystemet. I gruppen ingick alla dåvarande riksdagspartier: M, S, FP (L), C, KD, V och Ny Demokrati. MP fanns inte i riksdagen den mandatperioden och ND försvann efter nästa val. Eftersom V:s representant inte var överens med de övriga om hur det nya pensionssystemet skulle utformas, försvann V ur gruppen. Under alla efterföljande åren fram till idag har pensionsgruppen bestått av M, S, L, C och KD. MP släpptes i egenskap av regeringsparti in i gruppen senaste mandatperioden. Pensionsgruppen hanterar pensionerna och pensionssystemet, inte riksdagen. Den arbetar isolerat och är svår att nås av påverkan från den allmänna opinionen. Offentlighetsprincipen gäller inte.

Referenser:

KG Scherman: Pensioner på villovägar

Joel Dahlberg: Pensionsbluffen

Feministiskt Initiativ: Pensioner – en patriarkal historia

Agneta Stark: Halva makten hela lönen

Pensionsmyndigheten: Årsredovisning 2016

Jonas Sjöstedt: Motion till Riksdagen 2017/15:531

Dagens Nyheter, Ekonomi

SPF Seniorens

Jonas Albertsson och Daniel Käck: Examensarbete, Karlstads Universitet

vilka datum förlag etc ? Vilket examensarbete, Albertsson o Käck?

Fast kanske kan vi hoppa över det? GE

*Ingen gammal kvinna ska behöva framleva sina sista år
som fattigpensionär. (Birgitta Sevefford, Tantpatrullen)*

